

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет музичного мистецтва
Кафедра духових та ударних інструментів

Пастушок Т. В., Цюлюпа С. Д.

**Історія інструментального виконавства
на духових та ударних інструментах**

Навчально-методичний посібник

Рівне – 2026

УДК 785.1:780.8(075)

П19

Рецензенти:

Михайло МИМРИК, народний артист України, проректор з виховної, творчої роботи та міжнародних зв'язків, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Ярослав СВЕРЛЮК, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.

Укладачі:

ПАСТУШОК Тарас, доктор філософії, в.о. доцента кафедри духових та ударних інструментів факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету;

ЦЮЛЮПА Степан, заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.

Рекомендовано до друку навчально-методичною комісією факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.

Протокол № 4 від 17.12. 2025 р.

Пастушок Т. В., Цюлюпа С. Д.

Історія інструментального виконавства на духових та ударних інструментах : навчально-методичний посібник для здобувачів галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки». – Рівне : НУВГП, 2026. – 135 с.

ISBN 978-966-327-636-6

Навчально-методичний посібник призначений для реалізації дисципліни «Історія інструментального виконавства на духових та ударних інструментах» галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» спеціальності В5 «Музичне мистецтво» профілізації «Духові та ударні інструменти». Посібник розрахований на здобувачів та науково-педагогічних працівників закладів вищої музичної освіти I–IV рівнів акредитації.

УДК 785.1:780.8(075)

ISBN 978-966-327-636-6

© Т. В. Пастушок, С. Д. Цюлюпа, 2026

© Національний університет
водного господарства та
природокористування, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ЕВОЛЮЦІЯ ДУХОВОГО ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА.....	10
1.1. Лекційне заняття 1. Система музичної освіти в Україні. Презентація ОПП.....	11
1.2. Лекційне заняття 2. Духові інструменти періоду первіснообщинного ладу.....	15
1.2.1. Творче практичне (семінарське) заняття 1. Духові інструменти періоду первіснообщинного ладу.....	17
1.3. Лекційне заняття 3. Духові інструменти Київської Русі	19
1.3.1. Практичне (семінарське) заняття 2. Духові інструменти Київської Русі	21
1.4. Лекційне заняття 4. Діяльність Галицького музичного товариства	24
1.4.1. Практичне (семінарське) заняття 3. Діяльність Галицького музичного товариства.....	26
1.5. Лекційне заняття 5. Духове інструментальне виконавство в 19 столітті	29
1.5.1. Практичне (семінарське) заняття 4. Духове інструментальне виконавство в 19 столітті.....	32
1.6. Лекційне заняття 6. Духове інструментальне виконавство в 20 столітті	35

1.6.1. Практичне (семінарське) заняття 5. Духове інструментальне виконавство в 20 столітті.....	38
1.7. Лекційне заняття 7. Духове інструментальне виконавство на поч. 21 століття	41

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ШКОЛИ ДУХОВОГО ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА44

2.1. Лекційне заняття 1. Видатні виконавці на духових інструментах в 19=20 століттях	45
2.1.1. Творче практичне (семінарське) заняття 1. Видатні виконавці на духових інструментах в 19–20 століттях.....	49
2.2. Лекційне заняття 2. Київська виконавська школа гри на духових інструментах	52
2.3. Лекційне заняття 3. Львівська виконавська школа гри на духових інструментах	56
2.3.1. Практичне (семінарське) заняття 2. Львівська виконавська школа гри на духових інструментах	58
2.4. Лекційне заняття 4. Харківська виконавська школа гри на духових інструментах	61
2.4.1. Практичне (семінарське) заняття 3. Харківська виконавська школа гри на духових інструментах	65
2.5. Лекційне заняття 5. Одеська виконавська школа гри на духових інструментах	68
2.5.1. Практичне (семінарське) заняття 4. Одеська виконавська школа гри на духових інструментах	70

2.6. Лекційне заняття 6. Школи гри на духових інструментах в регіонах України	73
2.7. Лекційне заняття 7. Зарубіжні школи гри на духових інструментах	76
2.8. Лекційне заняття 8. Сучасні наукові, методичні та нотні видання духовиків України (2000–2025 рр.)	79
2.8.1. Практичне (семінарське) заняття 5. Сучасні наукові, методичні та нотні видання духовиків України	82
2.9. Лекційне заняття 9. Духові інструменти в творчості українських композиторів	85
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТА ПРОСЛУХОВУВАННЯ МУЗИКИ	90
ЛІТЕРАТУРА	101
ДОДАТКИ	109

ВСТУП

«Історія інструментального виконавства на духових та ударних інструментах» є дисципліною спеціальності В5 «Музичне мистецтво», галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» (кваліфікація «магістр музичної освіти, – викладач (за фаховою провідлізацією), артист оркестру (ансамблю), диригент оркестру»). Завдання даної дисципліни є всебічне вивчення особливостей історії зарубіжного та національного виконавства на духових та ударних інструментах, отримання знань про історію виникнення та еволюцію духових та ударних інструментів, аналіз їх виразних і технічних можливостей на матеріалі оркестрової, камерної та сольної творчості вітчизняних і зарубіжних композиторів, знайомство з виконавськими принципами музикантів-духовиків різних національних шкіл, розвиток загально-музичного та художнього смаку здобувачів, застосування на практиці фахових вмінь та навичок.

Дисципліна «Історія інструментального виконавства на духових та ударних інструментах» представляє собою лекційний курс, що складається з двох великих розділів «Еволюція духового інструментального виконавства» та «Сучасні школи духового інструментального виконавства». Вивчення предмета передбачає чергування лекційних, творчих практичних і самостійних занять.

У процесі вивчення даного предмету використовуються традиційні та інтерактивні освітні технології. Для проведення лекційних і практичних (семінарських) занять використовуються відеозаписи майстер-класів і семінарів відомих виконавців і педагогів. Для самостійних занять використовуються матеріали для самостійного опрацювання та медіа файли для перегляду і слухання музики.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню системи знань і уявлень про теоретичні та практичні основи зарубіжного та національного виконавства на духових та ударних інструментах. По закінченню курсу дисципліни здобувачі вищої освіти повинні засвоїти знання щодо закономірності еволюції оркестрового, ансамблевого та сольного виконавського мистецтва гри на духових інструментах, основні етапи історії використання духових та ударних інструментів в рамках камерно-ансамблевого та сольного-концертного виконавства, репертуар для духових інструментів, що охоплює різні ансамблі та оркестри, а також вивчення епох, жанрів та стилів. Здобувачі повинні вміти орієнтуватися в основних тенденціях історії зарубіжного та національного виконавства на духових інструментах, володіти знаннями, необхідними для аналізу ряду проблем, пов'язаних із зарубіжним та національним виконавством.

Навчально-методичний посібник «Історія інструментального виконавства на духових та ударних інструментах» для здобувачів вищої освіти складено відповідно до спеціальності В5 «Музичне

мистецтво», галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» (кваліфікація «магістр музичної освіти, – викладач (за фаховою провілізацією), артист оркестру (ансамблю), диригент оркестру»). Зміст дисципліни «Історія інструментального виконавства на духових та ударних інструментах» навчально-методичного посібника включає в себе план лекційних, практичних (семінарських), самостійних занять, додатків і перелік основної та додаткової літератури, рекомендованої для самостійної підготовки здобувачів.

Кожен із розділів навчально-методичного посібника присвячений особливостям підготовки до освоєння та оволодіння знаннями і практичними навичками з дисципліни «Історія інструментального виконавства на духових та ударних інструментах». Запропонований план лекційних занять окреслює ряд питань, що вивчаються. План практичних (семінарських) занять містить питання для самопідготовки студентів і перелік рекомендованої основної та додаткової літератури. План самостійних занять містить додаткові питання щодо теоретичного матеріалу та самостійного опрацюванню медіа (аудіо та відео).

Навчально-методичний посібник «Історія інструментального виконавства на духових та ударних інструментах» для здобувачів вищої освіти (денна форма навчання) включає в себе елементи, спрямовані на розвиток інтелектуальних і творчих здібностей. Кожен з розділів присвячений особливостям підготовки до

освоєння і оволодіння знаннями та практичними навичками з дисципліни «Історія інструментального виконавства на духових та ударних інструментах». Авторами детально розглянуто план лекційних занять, в якому наводиться ряд досліджуваних питань і великий перелік рекомендованого до перегляду музичного матеріалу. План практичних занять містить питання для самопідготовки здобувачів і перелік рекомендованої основної та додаткової літератури.

РОЗДІЛ 1

ЕВОЛЮЦІЯ ДУХОВОГО ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА

Розділ дисципліни «Еволюція духового інструментального виконавства» розглядає сучасну структуру музичної освіти в Україні, становлення та розвиток зарубіжного сольного, ансамблевого та оркестрового виконавства на духових та ударних інструментах, безпосередньо пов'язаного з удосконаленням інструментарію, яке зумовлене еволюцією музичної культури.

Еволюція духового інструментального виконавства розглядається на матеріалі сольної, ансамблевої та оркестрової композиторської творчості для духових та ударних інструментів. Головним у вивченні цього розділу дисципліни є ознайомлення з видатними творами для духових та ударних інструментів найбільших композиторів різних епох. Також у вивченні курсу приділено увагу особливостям сольного, ансамблевого та оркестрового сучасного виконавства на духових та ударних інструментах ХХІ століття.

Особлива роль відведена відомим формам ансамблевого та оркестрового музикування. Окрім цього, розглядається еволюція джазового виконавства на духових та ударних інструментах як невід'ємної частини еволюції музичної культури ХХ століття.

1.1. Лекційне заняття 1. Система музичної освіти в Україні. Презентація ОПП

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Система музичної освіти в Україні є багаторівневою структурою, яка забезпечує поетапну підготовку фахівців у галузі культури і мистецтва від початкового навчання дітей до професійної підготовки виконавців, диригентів і педагогів. Вона зберігає міцні традиції української мистецької школи, яка в умовах сучасності успішно інтегрується в Європейський освітній простір.

Рівні музичної освіти:

початковий рівень (мистецькі школи, заклади позашкільної освіти): надають початкову мистецьку освіту, можуть мати різні спеціалізації (саксофон, труба, фортепіано, скрипка, віолончель тощо) з різним терміном навчання (5–8 років), видають свідоцтво про позашкільну освіту, що дозволяє вступати до музичних коледжів та закладів вищої освіти;

перший вищий рівень (фахові коледжі I–II рівнів акредитації): надають базову вищу освіту та виконують підготовчу функцію для вступу до вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації;

другий вищий рівень (факультети та інститути мистецтв, музичні академії III–IV рівнів акредитації): надають повну вищу

освіту та готують професійних музикантів, диригентів, викладачів та інших фахівців у галузі культури та мистецтва. Освітньо-професійні програми орієнтовані на стандарти Європейського простору вищої освіти.

На сьогодні система музичної освіти широко доповнюється позашкільною та неформальною мистецькою освітою, що охоплює приватні музичні студії, гуртки, онлайн-курси, спеціалізовані майстер класи та літні школи. Вона розширює діапазон можливостей для індивідуального розвитку молоді та старшого покоління, а також професійного вдосконалення викладачів та керівників закладів музичної освіти.

Важливим елементом системи є післядипломна освіта та підвищення кваліфікації, які реалізуються при музичних академіях, інститутах та факультетах мистецьких і гуманітарних закладах вищої освіти, що дає можливість адаптуватися до сучасних тенденцій розвитку музичної освіти та прогресивних методик навчання.

Сучасна система музичної освіти в Україні спрямована на збереження національної музичної спадщини, розвиток творчих здібностей, виховання художнього смаку та підготовку конкурентноздатного фахівця як на теренах нашої держави, так і в міжнародному мистецькому просторі.

Презентація ОПП:

Мета дисципліни – вивчення закономірностей історичного шляху розвитку духового інструментального виконавства.

Завдання курсу:

- забезпечення професійної підготовки фахівців в галузі інструментального виконавства;
- надання різноманітної інформації для поповнення знань здобувачів вищої освіти, розширення їх професійних горизонтів;
- розвиток музичного мислення здобувачів вищої освіти;
- відмова від пасивних, репродуктивних способів діяльності у бік розвитку творчої ініціативи і самостійності бакалаврів;
- розширення кругозору здобувачів вищої освіти через різноманітні асоціативні зв'язки з іншими видами мистецтва [30].

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1
Еволюція духового інструментального виконавства
Тема 1. Система музичної освіти в Україні. Презентація ОПП
Тема 2. Духові інструменти періоду первіснообщинного ладу.
Тема 3. Духові інструменти Київської Русі.
Тема 4. Діяльність Галицького музичного товариства
Тема 5. Духове інструментальне виконавство зарубіжжя в 19 столітті.
Тема 6. Духове інструментальне виконавство зарубіжжя в 20 столітті.

Тема 7. Духове інструментальне виконавство на поч. 21 століття.
Змістовий модуль 2 Сучасні школи духового інструментального виконавства
Тема 8. Видатні виконавці на духових інструментах в 19–20 століттях.
Тема 9. Київська виконавська школа гри на духових інструментах.
Тема 10. Львівська виконавська школа гри на духових інструментах.
Тема 11. Харківська виконавська школа гри на духових інструментах.
Тема 12. Одеська виконавська школа гри на духових інструментах.
Тема 13. Школи гри на духових інструментах в регіонах України.
Тема 14. Зарубіжні школи гри на духових інструментах.
Тема 15. Сучасні наукові, методичні та нотні видання духовиків України.
Тема 16. Духові інструменти в творчості українських композиторів.

1.2. Лекційне заняття 2. Духові інструменти періоду первіснообщинного ладу

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 2.

Зміст лекційного заняття

Періодизація становлення та розвитку духового та ударного інструментального виконавства. Перший етап історичної періодизації інструментального виконавства на духових та ударних інструментах первіснообщинного ладу [11].

Період еволюції духових інструментів первіснообщинного ладу поділяється на три етапи:

1) Роги та раковини: використовувалися для подачі сигналів на великі відстані та в ритуальних цілях;

2) Порожнисті кістки тварин: слугували як прості флейти, з яких, за свідченнями, могли видувати звуки [18];

3) Трубки з очерету: прості духові трубки, що були основою для майбутніх флейт.

Поява та розвиток інших похідних духових інструментів, а саме:

«Зозульки»: прості свисткові інструменти, які могли виготовлятися з глини або кістки.

«Кувиці»/»Кувички»: також прості духові інструменти, що могли мати форму свистків.

Література:

1. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
3. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Т. 1. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. 384 с.
4. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України: підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.

Додаткова література:

1. Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя: зб. наук. пр. Вип. 7–17 / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025.
2. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського) / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.
3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в*

контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

1.2.1. Творче практичне (семінарське) заняття 1. Духові інструменти періоду первіснообщинного ладу

Кількість академічних годин, відведених на проведення практичного заняття – 1.

Мета практичного заняття:

1. Ознайомлення з інструментарієм епохи первіснообщинного ладу, першими примітивними духовими інструментами [10].
2. Оволодіння теоретичними знаннями про особливості звучання та призначення духових та ударних інструментах епохи первіснообщинного ладу.

План практичного заняття:

1. Ознайомлення з інструментарієм та особливостями виконавства на духових та ударних інструментах епохи первіснообщинного ладу.
2. Ознайомлення з інструментарієм та особливостями виконавства на духових та ударних інструментах (роги, кістки, трубки з очерету).
3. Знайомство з інструментарієм та особливостями виконавства на духових та ударних інструментах (зозульки, кувиці).

Питання для обговорення

Можлива підготовка творчого завдання – презентації або доповіді з ілюстраціями.

1. Духові та ударні інструменти первіснообщинного ладу [19].
2. Інструментарій духових та ударних інструментах (роги, кістки, трубки з очерету).
3. Інструментарій духових та ударних інструментах (зозульки, кувиці).

Література

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
2. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Т. 1. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. 384 с.
3. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.
4. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук.

пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.

2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

1.3. Лекційне заняття 3. Духові інструменти Київської Русі
Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 2.

Зміст лекційного заняття

Сольне та ансамблеве виконавство на духових та ударних інструментах Київської Русі. Типи духових інструментів:

1. Сопілки: дерев'яні дудки, які могли бути як простими, так і багатоствольними. Вони були одними з перших музичних інструментів, що з'явилися у слов'ян.
2. Сурми: металеві або дерев'яні труби, які переважно використовувалися для сигнальних цілей, як, наприклад, у військовій справі.

3. Роги: виготовлялися з рогу тварин і, як і сурми, слугували для сигналізації [19].
4. Кувиці: свистячі духові інструменти, які відрізнялися від сопілок своєю конструкцією.
5. Свірілі: інша назва для різновидів свистячих духових інструментів, які могли бути як одно-, так і багатоствольними [18].

Література:

1. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
3. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Т. 1. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. 384 с.
4. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.
5. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.
3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

1.3.1. Практичне заняття 2. Духові інструменти Київської Русі

Кількість академічних годин, відведених на проведення практичного заняття – 1.

Мета практичного заняття:

1. Ознайомлення з особливостями ансамблевого та сольного виконавства на духових та ударних інструментах Київської Русі.

2. Оволодіння теоретичними знаннями про особливості ансамблевого та сольного виконавства на духових та ударних інструментах Київської Русі.

План практичного заняття:

1. Музика для духових та ударних інструментів Київської Русі.
2. Еволюція духових інструментів Київської Русі.
3. Ансамблеве виконання на духових та ударних інструментах Київської Русі.
4. Сольне виконання на духових та ударних інструментах Київської Русі.

Питання для обговорення

1. Етапи еволюції духових та ударних інструментів Київської Русі.
2. Духові та ударні інструменти в ансамблевому виконанні Київської Русі.
3. Особливості сольного виконавства на духових та ударних інструментах Київської Русі.
4. Духові інструменти Київської Русі: сопілки, сурми.
5. Духові інструменти Київської Русі: роги, кувиці, свірілі.

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
2. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. Т. 1. 384 с.

3. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. Т. 2. 348 с.
4. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.
3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

1.4. Лекційне заняття 4. Діяльність Галицького музичного товариства

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 2.

Зміст лекційного заняття

Діяльність Галицького музичного товариства: заснування консерваторії, організацію концертів, лекцій та виступів, що сприяло формуванню культури Галичини та розвитку музичної освіти.

Основні напрямки діяльності: освітня – ГМТ заснувало консерваторію, яка стала осередком професійної музичної освіти і виховала багато видатних музикантів, наприклад, Соломію Крушельницьку; концертна – організація концертів, лекцій та виступів, що сприяло популяризації музичного мистецтва серед широкої аудиторії, а також запрошення видатних музикантів, зокрема, Ференца Ліста, що підвищувало музичний рівень західного регіону; культурна – сприяло розвитку музичної культури Галичини, залучаючи до музичної діяльності представників різних етнічних груп, що населяли даний регіон; практична – реалізація ініціатив, що охоплювали різні аспекти музичного життя, такі як концерти українських і західноєвропейських композиторів, а також сольні виступи видатних виконавців [32].

Література:

1. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
3. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. Т. 1. 384 с.
4. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.
5. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.
6. Расколец С. І. Оркестрово-ансамблева підготовка на відділеннях духових і ударних інструментів : навч. посіб. Кель : Будинок кн., 2023.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.

2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

1.4.1. Практичне заняття 3. Діяльність Галицького музичного товариства

Кількість академічних годин, відведених на проведення практичного (семінарського заняття) – 1.

Мета практичного заняття:

1. Ознайомлення з основними напрямками діяльності Галицького музичного товариства.
2. Композитори, пов'язані з Галицьким музичним товариством [11].

План практичного заняття:

1. Заснування музичної освіти Галицьким музичним товариством.
2. Концертна діяльність Галицького музичного товариства.
3. Просвітницька діяльність Галицького музичного товариства.
4. Формування національної ідентичності через діяльність Галицького музичного товариства.

Питання для обговорення

1. Еволюція духових та ударних інструментів Галицького музичного товариства.
2. Виконавство на духових та ударних інструментах в творчості композиторів Галицького музичного товариства.
3. Сольне виконавство на духових та ударних інструментах в окремих творах композиторів Галицького музичного товариства.
4. Використання духових та ударних інструментів в творчості композиторів Галицького музичного товариства.

Література:

1. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
3. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. Т. 1. 384 с.
4. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.
5. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.

6. Расколец С. І. Оркестрово-ансамблева підготовка на відділеннях духових і ударних інструментів : навч. посіб. Кель : Будинок кн., 2023.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.

2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

1.5. Лекційне заняття 5. Духове інструментальне виконавство зарубіжжя в 19 столітті

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Оркестрова та ансамблева творчість композиторів 19 століття (епохи романтизму): Ф. Шуберт, К. Вебер, Л. Шпор, Ф. Мендельсон, Р. Шуман, Р. Вагнер, Г. Берліоз, Ф. Шопен, Ф. Ліст, Й. Брамс, С. Франк, Р. Штраус, К. Сен-Санс, Дж. Россіні. Сольна та камерна творчість композиторів епохи Романтизму: Ф. Шуберт, К. Вебер, Л. Шпор, Ф. Мендельсон, Р. Шуман, Р. Вагнер, Г. Берліоз, Ф. Шопен, Ф. Ліст, Й. Брамс, С. Франк, Р. Штраус, К. Сен-Санс, Дж. Россіні. Нововведення композиторів-романтиків у жанрах Сонати, Концерту, Фантазії та малих формах.

Оркестрові нововведення композиторів-романтиків

Затвердження складу великого симфонічного оркестру (дві флейти, флейта-пікколо, альтова флейта; два гобої, англійський ріжок; два кларнети, малий кларнет, бас-кларнет; два фаготи, контрфагот; саксофони; чотири валторни; дві труби; два корнети; три тромбони, бас-тромбон, туба; літаври, малий і великий барабан, дзвіночки, тарілки, трикутник) [10]. Інструментальна реформа XIX століття: конструктивні удосконалення духових інструментів, поява нових інструментів (саксофон), поява нових видів

інструментів, хроматизація мідних духових інструментів, конструктивні удосконалення дерев'яних духових інструментів.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Вебер К. Опера «Вільний стрілець» (уривки: соло духових інструментів).
2. Шуберт Ф. «Маленька траурна музика» для духових інструментів.
3. Шуман Р. Концерт для чотирьох валторн з оркестром.
4. Берліоз Г. «Фантастична» симфонія, «Траурна-тріумфальна» симфонія, «Ромео і Джульєтта» (уривки: соло духових інструментів).
5. Вагнер Р. Опері: «Лоенгрін» (вступ), «Тангейзер» (вступ), «Кільце Нібелунга» («Політ Валькірій», «Заклинання вогню»).

Література:

1. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
3. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. Т. 1. 384 с.

4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
5. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.
6. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.
7. Расколец С. І. Оркестрово-ансамблева підготовка на відділеннях духових і ударних інструментів : навч. посіб. Кель : Будинок кн., 2023.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.
3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в*

контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

1.5.1. Практичне заняття 4. Духове інструментальне виконавство зарубіжжя в 19 столітті

Кількість академічних годин, відведених на проведення практичного заняття – 1.

Мета практичного заняття:

1. Ознайомлення з особливостями оркестрового та ансамблевого виконавства на духових та ударних інструментах 19 століття.
2. Оволодіння теоретичними знаннями про оркестрове та ансамблеве виконавство 19 століття.

План практичного заняття:

1. Музика для духових та ударних інструментів 19 століття (епохи Романтизму).
2. Еволюція духових інструментів в епоху Романтизму.
3. Оркестрове виконавство на духових та ударних інструментах 19 століття.
4. Ансамблеве виконавство на духових та ударних інструментах епохи Романтизму.

Питання для обговорення

1. Особливості інструментальної реформи XIX століття: хроматизація мідних духових інструментів.

2. Етапи інструментальної реформи ХІХ століття: вдосконалення дерев'яних духових інструментів.
3. Внесок інструментальної реформи ХІХ століття: поява нових духових інструментів.
4. Значення оркестрового виконавства на духових та ударних інструментах в епоху романтизму: затвердження складу оркестру [12].
5. Використання можливостей мідних духових інструментів.
6. Використання можливостей дерев'яних духових інструментів.

Література:

1. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
3. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. Т. 1. 384 с.
4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
5. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.

6. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.): монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.

7. Расколец С. І. Оркестрово-ансамблева підготовка на відділеннях духових і ударних інструментів : навч. посіб. Кель : Будинок кн., 2023.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.

2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

1.6. Лекційне заняття 6. Духове інструментальне виконавство зарубіжжя в 20 столітті

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Введення в оркестрову партитуру великої кількості нових інструментів (як ударних, так і духових) та збільшення їх значущості. Два напрямки у використанні виконавських можливостей духових та ударних інструментів:

- 1). Р. Штраус і Г. Малер;
- 2). К. Дебюссі та М. Равель.

Внесок Р. Штрауса в розширення образно-виразної сфери (за рахунок використання можливостей духових і ударних інструментів) і становлення його неповторного концертно-оркестрового виконавського стилю [13]. Оркестрова творчість Г. Малера. Новаторство Г. Малера і становлення його оркестрового виконавського стилю. Новаторство К. Дебюссі: становлення його оркестрового виконавського стилю. Новаторство М. Равеля: особливості виконавського стилю. Збільшення ролі ударних інструментів. Становлення оркестрового виконавського стилю І. Стравінського. Вихід на перший план груп духових та ударних інструментів.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Штраус Р. Симфонічна поема «Тіль Уленшпігель» соло духових інструментів.
2. Штраус Р. «Домашня симфонія».
3. Малер Г. Симфонія № 8.
4. Дебюссі К. «Рапсодія» для саксофона і симфонічного оркестру.
5. Равель М. «Болеро».

Література:

1. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
3. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. Т. 1. 384 с.
4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
5. Карп'як А. Я. Концепційні засади художнього мислення сучасного флейтиста : монографія. Львів : Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка, 2013. 378 с.
6. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-

- Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.
7. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.
8. Расколец С. І. Оркестрово-ансамблева підготовка на відділеннях духових і ударних інструментів : навч. посіб. Кель : Будинок кн., 2023.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського) / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.
3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

1.6.1. Практичне заняття 5. Духове інструментальне виконавство зарубіжжя в 20 столітті

Кількість академічних годин, відведених на проведення практичного заняття – 1.

Мета практичного заняття:

1. Ознайомлення з особливостями оркестрового та ансамблевого виконавства на духових та ударних інструментах в 20 столітті: імпресіонізм, неокласицизм та сучасні течії [15].
2. Оволодіння теоретичними знаннями про оркестрове та ансамблеве виконавство на духових та ударних інструментах в 20 столітті: імпресіонізм, неокласицизм та сучасні течії.

План практичного заняття:

1. Музика для духових та ударних інструментів періоду імпресіонізму, неокласицизму та сучасних течій.
2. Оркестрове виконання на духових та ударних інструментах в 20 столітті: імпресіонізм, неокласицизм та сучасні течії.
3. Ансамблеве виконання на духових та ударних інструментах в 20 столітті: імпресіонізм, неокласицизм та сучасні течії.

Питання для обговорення

1. Особливості ансамблевого виконавства на духових інструментах: Р. Штраус, Г. Малер.
2. Визначити особливості оркестрового виконавства на ударних інструментах: Р. Штраус, Г. Малер [17].

3. Специфіка ансамблевого виконавства на духових інструментах у творах К. Дебюссі, М. Равель.
4. Специфіка оркестрового виконавства на ударних інструментах у творах К. Дебюссі, М. Равель.
5. Дати характеристику оркестрового виконавства на ударних інструментах (середина XX століття).

Література:

1. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
3. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку XX ст. : в 2-х томах. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. Т. 1. 384 с.
4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці XX – початку XXI століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
5. Карп'як А. Я. Концепційні засади художнього мислення сучасного флейтиста : монографія. Львів : Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка, 2013. 378 с.
6. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.

7. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.

8. Расколец С. І. Оркестрово-ансамблева підготовка на відділеннях духових і ударних інструментів: навч. посіб. Кель : Будинок кн., 2023.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.

2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

1.7. Лекційне заняття 7. Духове інструментальне виконавство зарубіжжя на поч. 21 століття

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Зарубіжні виконавські школи ХХІ століття. Тенденції сучасного виконавства на духових та ударних інструментах. Провідні виконавці на духових та ударних інструментах різних національних шкіл. Виконавська школа Німеччини. Виконавство на автентичних духових інструментах. Японська школа гри на саксофоні. Американська школа гри на трубі. Фестивалі виконавців на духових та ударних інструментах [19].

Ансамблеве виконавство на мідних духових інструментах. Творчість брас-квінтетів: «Canadian Brass», «Empire brass», «German Brass». Ансамблеве виконавство на саксофоні. Творчість квартетів саксофонів: «Adolphesax» квартет, італійський квартет саксофонів, французький квартет саксофонів, американський джазовий квартет саксофонів «25 avenue». Сучасні ансамблі виконавців на ударних інструментах.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. American Brass (альбоми на вибір).
2. Chicago Brass (альбоми на вибір).
3. New York Brass (альбоми на вибір).
4. Dallas Brass «A Merry Christmas with Brass».

5. Canadian Brass «Live in Italy».
6. German Brass «Around The World».
7. German Brass «Bach 2000».
8. «German Brass»

Література:

1. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
3. Вовк Р. А. Портрети корифеїв. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 225 с.
4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
5. Карп'як А. Я. Концепційні засади художнього мислення сучасного флейтиста : монографія. Львів : Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка, 2013. 378 с.
6. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.
7. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.

8. Расколец С. І. Оркестрово-ансамблева підготовка на відділеннях духових і ударних інструментів : навч. посіб. Кель : Будинок кн., 2023.

9. Черноіваненко А. Д. Академічне музично-інструментальне мистецтво як предмет музикознавчої системології : монографія. Одеса : ВД «Гельветика», 2021. 704 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.

2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНІ ШКОЛИ ДУХОВОГО ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА

Другий розділ дисципліни «Сучасні школи духового інструментального виконавства» розглядає виконавство на духових та ударних інструментах в різних регіонах України, починаючи з 19 століття до наших днів. Відмінною рисою виконавства на духових та ударних інструментах в Україні є те, що його становлення почалося набагато пізніше за закордонне і тісно пов'язане з іменами українських композиторів, які працювали в одну епоху з зарубіжними композиторами та використовували духові та ударні інструменти в партитурах своїх творів. У зв'язку з цим, виконавське мистецтво України характеризується спадкоємністю зарубіжного мистецтва гри. У порівнянні з тенденціями зарубіжного виконавства (вже нами розглянутого), яке в основному націлене на сольне виконавство, українське виконавське мистецтво відрізняється тим, що основний акцент робиться на оркестровому виконанню. Таким чином, велика увага в курсі лекцій буде приділятися відомим сольним уривкам з оперної та симфонічної літератури для духових та ударних інструментів, а також розгляду варіантів виконання одного твору різними музикантами.

Досить значний інтерес представляє собою виконавське мистецтво України в різних регіонах (Київ, Львів, Харків, Одеса), яке в цьому курсі лекцій розглядається досить детально на

прикладів оркестрової, ансамблевої та сольної творчості. Особливий наголос у вивченні історії інструментального виконавства в Україні зроблено на сучасному духовому та ударному виконавстві ХХІ століття як оркестровому, так ансамблевому та сольному. У зв'язку з цим також детально розбирається творчість відомих музикантів на духових та ударних інструментах.

2.1. Лекційне заняття 1. Видатні виконавці на духових інструментах в 19–20 століттях

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 2.

Зміст лекційного заняття

Відкриття музичних училищ та перших консерваторій в Україні. Роль творчості композиторів учасників у розвитку виконавства на духових та ударних інструментах [25]. Творчість С. Гулак-Артемовського та М. Лисенка, П. Воробкевича, А. Вахнянина, Т. Безуглого та О. Нижанківського. Особливості використання можливостей духових та ударних інструментів композиторами епохи романтизму. Сольна творчість для духових інструментів М. Лисенка та С. Гулака-Артемовського.

Симфонічна, оперна, камерно-інструментальна, сольна композиторська творчість першої половини ХХ століття: Б. Лятошинський, С. Людкевич, В. Косенко, М. Колесса.

Особливості використання виконавських можливостей духових та ударних інструментів у композиторській творчості першої половини ХХ століття. Персоніфікація тембрів духових та ударних інструментів. Введення різновидів духових інструментів у партитури творів. Виконавство на духових та ударних інструментах у першій половині ХХ століття. Створення симфонічних оркестрів на базі мистецьких навчальних закладів. Внесок професорів Львівської та Київської консерваторій у розвиток духового виконавського мистецтва. Масове відкриття музичних шкіл, музичних училищ, консерваторій. Перші конкурси виконавців на духових та ударних інструментах.

Виконавці на духових інструментах 19–20 століття: Олександр Химиченко (флейта) – згадується у списках флейтистів як 19-го, так і 20-го століття; В. Шуберт (гобой) – викладав клас гобоя в консерваторії з 1868 по 1908 рр., що свідчить про його значний внесок у розвиток виконавства та педагогіки; К. Кутшбах (фагот) – працював фаготистом і педагогом у другій половині 19 століття (1869–1875); В. Бреккер (кларнет) – видатний кларнетист і педагог, чия діяльність охоплює період з 1863 по 1926 рр.; Д. Біда, В. Апатський, О. Кудряшов – визначні українські виконавці та педагоги на мідних духових інструментах, які зробили значний внесок у розвиток музичного виконавства у 20 столітті [31].

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. М. Лисенко. «Квартет для дерев'яних духових інструментів».

2. М. Лисенко. Опера «Тарас Бульба» (соло духових інструментів).
3. М. Лисенко. Оперетта «Чорноморці» (соло духових інструментів).
4. Лятошинський Б. Опера «Золотий обруч» (уривки: соло духових інструментів).
5. Лятошинський Б. Опера «Щорс» (уривки: соло духових інструментів).
6. Лятошинський Б. «Симфонія» № 2 (уривки: соло духових інструментів).
7. Лятошинський Б. «Симфонія» № 3 (уривки: соло духових інструментів).
8. Людкевич С. Симфонічний твір «Пісня юнаків» (уривки: соло духових інструментів).
9. Косенко В. «Молдавська поема» (уривки: соло духових інструментів).
10. Колесса М. «Українська сюїта» (уривки: соло духових інструментів).
11. Колесса М. «Симфонія» №1 (уривки: соло духових інструментів).

Література

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
2. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013.

588 с.

3. Вовк Р. А. Портрети корифеїв. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 225 с.

4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.

5. Закопець Л. М. Львівська гобойна школа: генеза, виконавсько-педагогічні принципи, культурні зв'язки, представники : монографія. Рівне : О. Зень, 2024. 256 с.

6. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. Вип. 16. 94 с.

7. Посвалюк В. Т., Посвалюк К. В. Історія кафедри духових та ударних інструментів Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського у фотографіях. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 224 с.

8. Цюлюпа С. Д. Історія кафедри духових та ударних інструментів РДГУ: минуле і сучасне : навч. посіб. Рівне : видавець О. Зень, 2012. 240 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук.

пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.

2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

2.1.1. Творче (практичне) заняття 1. Видатні виконавці на духових інструментах в 19–20 століттях

Кількість академічних годин, відведених на проведення семінарського заняття – 1.

Мета практичного заняття:

1. Ознайомлення з особливостями оркестрового та ансамблевого виконавства на духових та ударних інструментах періоду 19–20 століття.
2. Оволодіння теоретичними знаннями про оркестрове та ансамблеве виконавство на духових та ударних інструментах в 19–20 столітті [29].

План практичного заняття:

1. Видатні виконавці на духових та ударних інструментах в 19–20 столітті.
2. Оркестрове виконавство на духових та ударних інструментах періоду 19–20 століття.
3. Ансамблеве виконавство на духових та ударних інструментах періоду 19–20 століття.

Питання для обговорення

1. Роль творчості композиторів 19–20 століття у розвитку українського оркестрового виконавського мистецтва.
2. Роль творчості композиторів 19–20 століття у розвитку сольного виконавського мистецтва.
3. Видатні виконавці української музики 19–20 століття.
4. Особливості виконавського мистецтва в 19–20 столітті.

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
2. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
3. Вовк Р. А. Портрети корифеїв. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 225 с.

4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
5. Закопець Л. М. Львівська гобойна школа: генеза, виконавсько-педагогічні принципи, культурні зв'язки, представники : монографія. Рівне : О. Зень, 2024. 256 с.
6. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. Вип. 16. 94 с.
7. Посвалюк В. Т., Посвалюк К. В. Історія кафедри духових та ударних інструментів Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського у фотографіях. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 224 с.
8. Цюлюпа С. Д. Історія кафедри духових та ударних інструментів РДГУ: минуле і сучасне : навч. посіб. Рівне : видавець О. Зень, 2012. 240 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя*

НМАУ ім. П. І. Чайковського) / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.
4. Arban J. B. Arban's Complete Conservatory Method for Trumpet. Softcover, 2018.
5. Chen C., Ramey R. Progressive Bassoon Studies, 2023.
6. Pagliaro M. J. The Oboe, How It Works: A Practical Guide to Oboe Ownership, 2024.
7. Schick S. The Percussionist's Art: Same Bed, Different Dreams. 2nd Edition, 2021.

2.2. Лекційне заняття 2. Київська виконавська школа гри на духових інструментах

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Симфонічна, оперна, камерно-інструментальна, сольна композиторська творчість першої половини ХХ століття: Б. Лятошинський, С. Гулак-Артемовський, М. Лисенко, П. Воробкевич, А. Вахнянин, Т. Безуглий та О. Нижанківський.

Сольна творчість для духових інструментів М. Лисенка та С. Гулака-Артемовського Особливості використання виконавських можливостей духових та ударних інструментів у композиторській творчості першої половини ХХ століття [27]. Персоніфікація тембрів духових та ударних інструментів. Введення різновидів духових інструментів у партитури творів. Виконавство на духових та ударних інструментах у першій половині ХХ століття. Створення симфонічних оркестрів на базі мистецьких навчальних закладів. Внесок професорів Київської консерваторії у розвиток духового виконавського мистецтва.

Масове відкриття музичних шкіл, музичних училищ, консерваторій. Перші конкурси виконавців на духових та ударних інструментах. Роль оркестрової творчості Б. Лятошинського та М. Колесси в розвитку виконавства на духових та ударних інструментах. Особливості використання виконавських можливостей духових та ударних інструментів в Київській виконавській школі гри. Сольна творчість для духових та ударних інструментів в Київській виконавській школі гри [21]. Виконавство на духових та ударних інструментах в Київській виконавській школі гри.

Видатні представники Київської школи ХХ сторіччя – О. Химиченко, С. Дуда, Л. Хазін, М. Подгорбунський, Г. Орвід, В. Яблонський, А. Проценко, Я. Юрченко, Д. Ямпольський, М. Бердиєв, О. Добросердов, В. Гарань, О. Кудряшов, О. Безуглий, Є. Надопта, С. Ригін, В. Тихонов, Є. Носирєв, В. Апатський та ін.

Роль Київської консерваторії у розвитку виконавського мистецтва на духових та ударних інструментах.

Видатні представники Київської школи ХХІ сторіччя –

В. Апатський, Ю. Дондаков, А. Кушнір, Р. Вовк, Ю. Василевич, М. Мимрик, В. Посвалюк, О. Чуприна, М. Баланко, А. Ільків, В. Подольчук, В. Колокольніков, О. Потієнко, Г. Постой, В. Пилипчак, В. Турбовський, В. Бойко, С. Скуратовський, Ф. Крижанівський, О. Блінов, В. Морухно, В. Апостол, В. Слупський та ін.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування

1. Лятошинський Б. Опера «Золотий обруч» (уривки: соло духових інструментів).
2. Лятошинський Б. Опера «Щорс» (уривки: соло духових інструментів).
3. Лятошинський Б. «Симфонія» № 2 (уривки: соло духових інструментів).
4. Лятошинський Б. «Симфонія» № 3 (уривки: соло духових інструментів).
5. Людкевич С. Симфонічний твір «Пісня юнаків» (уривки: соло духових інструментів).
6. Косенко В. «Молдавська поема» (уривки: соло духових інструментів).
7. Колесса М. «Українська сюїта» (уривки: соло духових інструментів).

8. Колесса М. «Симфонія» № 1 (уривки: соло духових інструментів).

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
2. Вовк Р. А. Портрети корифеїв. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 225 с.
3. Посвалюк В. Т., Посвалюк К. В. Історія кафедри духових та ударних інструментів Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського у фотографіях. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 224 с.
4. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні : монографія. Київ : КНУКіМ, 2006. 400 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

2.3. Лекційне заняття 3. Львівська виконавська школа гри на духових інструментах

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Відкриття музичних училищ та перших консерваторій в Україні [14]. Роль творчості композиторів учасників у розвитку виконавства на духових та ударних інструментах. Творчість С. Людкевич, В. Косенко, М. Колесса. Особливості використання можливостей духових та ударних інструментів композиторами епохи романтизму. Особливості використання виконавських можливостей духових та ударних інструментів в Львівській виконавській школі гри. Сольна творчість для духових та ударних інструментів в Львівській виконавській школі гри. Виконавство на духових та ударних інструментах у Львівській виконавській школі гри. Роль Львівської консерваторії у розвитку виконавського мистецтва на духових та ударних інструментах.

Видатні музиканти-педагоги класів духових інструментів Львівської консерваторії в ХІХ сторіччі – Карл Брунгофер, Карл Лянг, Ентоні Шпатт, Франц Мульєр, Станіслав Шер, Євгеніуш Товарніцкий, Франц Фугл, Францішек Лінк, Рудольф Рааб, Францішек Керчек. У Львівській філармонії в той період працюють талановиті виконавці Й. Стропніцкі (флейта), Л. Челянські (кларнет), Й. Харті, Й. Фюхрлінг (труба), Р. де Радіо (валторна), К. Фішер (тромбон).

Видатні музиканти-педагоги класів духових інструментів Львівської консерваторії в ХХ сторіччі – Ф. Прохачов, Д. Біда, Ю. Смірнов, І. Левкович (флейта), Г. Могила, Н. Терентьєв, В. Цайтц (гобой), Д. Хабаль, О. Васільєв, К. Геннел, В. Носов (кларнет), І. Мері, М. Тополь, В. Семеніченко (фагот), А. Жубр, В. Швець (труба), В. Прядкін (валторна), П. Гуляєв, С. Ганич (тромбон), Б. Шейко, О. Борзенков (ударні інструменти) та ін.

Видатні музиканти-педагоги класів духових та ударних інструментів Львівської консерваторії (нині музичної академії) на межі ХХ–ХХІ сторіччя – доктор мистецтвознавства, професор А. Карп'як, О. Павленко, В. Жолубак, З. Відоняк, народний артист України, професор О. Кудряшов (флейта), В. Гінзбург, заслужений діяч мистецтв, професор Л. Закопєць, В. Білас (гобой), М. Мар'яш, Ю. Корчинський, А. Сенькович, І. Проців, В. Борецький (кларнет), заслужений артист України, професор Р. Наконечний,

доценти О. Варянюк, І. Гишка, П. Вакалюк (труба), заслужений діяч мистецтв України, доцент В. Антонів, С. Кисилевич, Н. Базів (валторна), Л. Меленець, В. Луценко, О. Савельєв (тромбон), Я. Проців, О. Бондарчук, Д. Максименко (саксофон), В. Старко, В. Цапко (фагот), Б. Олійник, Д. Олійник (ударні інструменти) та ін.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування

1. М. Лисенко. «Квартет для дерев'яних духових інструментів».
2. М. Лисенко. Опера «Тарас Бульба» (соло духових інструментів).
3. М. Лисенко. Оперетта «Чорноморці» (соло духових інструментів).

2.3.1. Практичне заняття 2. Львівська виконавська школа гри на духових інструментах

Кількість академічних годин, відведених на проведення практичного заняття – 1.

Мета семінару:

1. Ознайомлення з особливостями оркестрового та ансамблевого виконавства на духових та ударних інструментах Львівської виконавської школи гри.
2. Оволодіння теоретичними знаннями про оркестрове та ансамблеве виконавство на духових та ударних інструментах Львівської виконавської школи гри.

План семінару:

1. Музичний репертуар для духових та ударних інструментів Львівської виконавської школи гри.
2. Оркестрове виконавство на духових та ударних інструментах Львівської виконавської школи гри.
3. Ансамблеве виконавство на духових та ударних інструментах Львівської виконавської школи гри.

Питання для обговорення

1. Роль творчості українських композиторів у розвитку Львівської виконавської школи гри.
2. Роль творчості композиторів українського романтизму у розвитку сольного виконавського мистецтва.
3. Творчість для духових інструментів М. Лисенка у виконанні провідних духовиків Львівської школи гри.
4. Особливості виконавського мистецтва періоду українського романтизму на Львівщині.

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
2. Закопець Л. М. Львівська гобойна школа: генеза, виконавсько-педагогічні принципи, культурні зв'язки, представники : монографія. Рівне : О. Зень, 2024. 256 с.

3. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. 94 с. Вип. 16.
4. Карпак А. Я. Концепційні засади художнього мислення сучасного флейтиста : монографія. Львів : Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка, 2013. 378 с.
5. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.
6. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок XXI ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.
7. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні : монографія. Київ : КНУКіМ, 2006. 400 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя*: зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

2.4. Лекційне заняття 4. Харківська виконавська школа гри на духових інструментах

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Симфонічна, оперна, камерно-інструментальна, сольна композиторська творчість першої половини виконавства на Харківщині. Особливості використання виконавських можливостей духових та ударних інструментів у провідних мистецьких освітніх закладах Харківщини [12]. Персоніфікація тембрів духових та ударних інструментів. Виконавство на духових та ударних інструментах у першій половині ХХ століття. Створення симфонічних оркестрів на базі мистецьких освітніх закладів Харківщини. Внесок викладачів та виконавців Харківщини у розвиток духового виконавського мистецтва. Масове відкриття музичних шкіл, музичних училищ, консерваторій. Перші конкурси виконавців на духових та ударних інструментах Харківської школи гри на духових та ударних інструментах.

Видатні виконавці на духових та ударних інструментах Харківської школи:

Флейтисти – професор Борис Нісанович Кричевський, Федір Семенович Прохачов, Порфирій Костянтинович Риков, Олександр Григорович Шустер, Ізоolda Володимирівна Андріяш, заслужений артист України, професор Аркадій Васильович Войнов, В. О. Марченко.

Гобоїсти – Гуго Альбертович Гек, Василь Володимирович Бровкович, Михайло Олександрович Шевченко, Володимир Ілліч Лебедєв, В. Ю. Карелова, А. В. Назар'ян, Тетяна Олександрівна Курилко.

Кларнетисти – Михайло Абрамович Гольдштейн, Григорій Костянтинович Риков, Борис Олександрович Козлов, Ян Олексійович Токарчук, Валерій Миколайович Алтухов, Сергій Миколайович Третьяков.

Фаготисти – Карл Францевич Брінкбок, Микола Миколайович Арабей, Костянтин Наумович Білоцерковський, професор Гаррій Артушевич Абаджян.

Саксофоністи – *доцент* Віктор Васильович Чуріков.

Валторнисти – В. А. Кокотов, Олександр Іосифович Кричевський, доктор мистецтвознавства, професор Іван Васильович Якустіді, Ш. Палтаджян, А. Кременчуцький, О. Маліченко, Н. Островський, О.П. Овчар, О. В. Маліченко.

Трубачі – Ф. Ф. Губічка, Федір Костянтинович Пархомов, Федір Іванович Жогов, І. Гедроїц, Абрам Григорович Родман, Олександр Сергійович Бевз, доцент Юрій Петрович Тарарак.

Тромбоністи – Дмитро Іосифович Катанський, Михайло Челпанов, брати Ю. і А. Юряни, Натан Григорович Рахлін, Митрофан Захарович Корнеєв, Микола Осипович Кашиць, Валентин Октавіанович Туський, Борис Іванович Бакатанов, Ізраїль Григорович Ганзбург, кандидат мистецтвознавства, професор кафедри Олег Вікторович Федорков, Олександр Сергійович Дубка.

Тубісти – заслужений артист України Висовець Андрій Васильович.

Ударні інструменти – Костянтин Дмитрович Багліков, Олександр Герасимович Мултанов, Євген Семенович Іванов, Юрій Григорович Медовник, Олександр Тимофійович Агєєв, Гліб Андрійович Кошмай.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Лятошинський Б. Опера «Золотий обруч» (уривки: соло духових інструментів).
2. Лятошинський Б. Опера «Щорс» (уривки: соло духових інструментів).
3. Лятошинський Б. «Симфонія» № 2 (уривки: соло духових інструментів).

4. Лятошинський Б. «Симфонія» № 3 (уривки: соло духових інструментів).
5. Людкевич С. Симфонічний твір «Пісня юнаків» (уривки: соло духових інструментів).
6. Косенко В. «Молдавська поема» (уривки: соло духових інструментів).
7. Колесса М. «Українська сюїта» (уривки: соло духових інструментів).
8. Колесса М. «Симфонія» № 1 (уривки: соло духових інструментів).

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
2. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні : монографія. Київ : КНУКіМ, 2006. 400 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя*

НМАУ ім. П. І. Чайковського) / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

2.4.1. Практичне (семінарське) заняття 3. Харківська виконавська школа гри на духових інструментах
Кількість академічних годин, відведених на проведення практичного заняття – 1.

Мета практичного заняття:

1. Ознайомлення з особливостями оркестрового та ансамблевого виконавства на духових та ударних інструментах Харківської виконавської школи гри.
2. Оволодіння теоретичними знаннями про оркестрове та ансамблеве виконавство на духових та ударних інструментах Харківської виконавської школи гри.

План практичного заняття:

1. Музичний репертуар для духових та ударних інструментів Харківської виконавської школи гри.
2. Оркестрове виконавство на духових та ударних інструментах Харківської виконавської школи гри [22].

3. Ансамблеве виконавство на духових та ударних інструментах Харківської виконавської школи гри.

Питання для обговорення

1. Роль творчості українських композиторів у розвитку Харківської виконавської школи гри.
2. Роль творчості композиторів українського романтизму у розвитку сольного виконавського мистецтва Харківщини.
3. Творчість для духових інструментів у виконанні провідних духовиків Харківської школи гри.
4. Особливості виконавського мистецтва періоду українського романтизму на Харківщині.

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
2. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні : монографія. Київ : КНУКіМ, 2006. 400 с.
3. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
4. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.

5. Пронін Б. А. Основи вивчення гри на тромбоні. Кель : Будинок кн., 2022.
6. Расколец С. І. Оркестрово-ансамблева підготовка на відділеннях духових і ударних інструментів : навч. посіб. Кель : Будинок кн., 2023.

Додаткова література

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.
3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

2.5. Лекційне заняття 5. Одеська виконавська школа гри на духових інструментах.

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Оркестрова творчість для духових та ударних інструментів другої половини ХХ століття: М. Скорик, Є. Станкович, В. Сильвестров. Особливості використання виконавських можливостей духових та ударних інструментів у творчості цього періоду [24]. Ансамблева творчість для духових та ударних інструментів Одеської виконавської школи гри. Виконавці та викладачі на духових та ударних інструментах у мистецьких закладах Одещини. Внесок професорів Одеської консерваторії у розвиток виконавської майстерності на духових та ударних інструментах. Конкурси виконавців на духових та ударних інструментах Одеської виконавської школи гри. Підвищення рівня виконавства на духових та ударних інструментах. Роль духовиків-концертантів у розвитку виконавського мистецтва Одещини.

Видатні виконавці на духових та ударних інструментах Одеської школи:

Флейтисти – Г. Веронезе, Л. Роговий, М. Ковлер, заслужений артист України, професор С. Закорський, кандидат мистецтвознавства, доцент В. Дзисюк, В. Барило, А. Протас та ін.

Гобоїсти – Г. Єлінек, В.Шамраєв, М. Генарі, доцент О. Скабінська, Б. Шестопал, А. Чупира та ін.

Кларнетисти – Д. Урбанек, П. Арцюк, І. Кутіль, П. Фідлер, А. Моравек, М. Чернятинський, професори В. Базилевич, В. Повзун, К. Мюльберг, З. Буркацький, та І. Оленчик, Л. Джурмій, Ю. Петелько, І. Юзвак та ін.

Фаготисти – Г. Галліано, Д. Даль-Оліо, Я. Бурштейн, І. Гарнік, В. Гауера, доцент М. Погребняк, П. Поползін, М. Карауловський, С. Штикало, І. Грицюк, І. Будняк, А. Покиньчереда, В. Янчук, Р. Васильченко та ін.

Саксофоністи – кандидат мистецтвознавства, доцент М. Крупей.

Валторністи – Р. Шван, В. Ріхтер, А. Лопатін, А. Березняк, А. Осипенко, народний артист України, професор В. Боднарчук, В. Галик, В. Апостол, А. Пастухов та ін.

Трубачі – Д. Пурпурін, М. Адамов, А. Грабау, Р. Козловський, Л. Могилевський, М. Табаков, Г. Орвід, Р. Свірський, Г. Леонов, В. Луб, І. Борух. В. Казіміров, С. Іщенко, В. Петрусенко та ін.

Тромбоністи – Г. Лоецца, А. Руденко, В. Калюжний, С. Горовой, професор В. Готчев, В. Росада, Г. Буйницький та ін.

Тубісти – В. Самойленко, І. Чернишов та ін.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Скорик М. «Дуелі» (квадромузика № 3) (уривки: соло духових інструментів).

2. Скорик М. «Карпатська рапсодія» переклад для духового оркестру (уривки).
3. Станкович Є. «Симфонія» № 6 для соло валторни та 11 інструменталістів.
4. Станкович Є. «Симфонія» № 8 «Мов бризки піни з зір» (уривки: соло духових інструментів).
5. Станкович Є. «Камерна симфонія» № 5: для кларнета та 11 струнних.
6. Сильвестров В. «Симфонія» № 4 для струнних та мідних духових інструментів.

2.5.1. Практичне (семінарське) заняття 4. Одеська виконавська школа гри на духових інструментах

Кількість академічних годин, відведених на проведення практичного заняття – 1.

План практичного заняття:

1. Музичний репертуар для духових та ударних інструментів Одеської виконавської школи гри.
2. Оркестрове виконавство на духових та ударних інструментах Одеської виконавської школи гри.
3. Ансамблеве виконавство на духових та ударних інструментах Одеської виконавської школи гри.

Питання для обговорення

1. Роль творчості українських композиторів у розвитку Одеської виконавської школи гри.
2. Роль творчості композиторів українського романтизму у розвитку сольного виконавського мистецтва Одещини.
3. Творчість для духових інструментів у виконанні провідних духовиків Одеської школи гри.
4. Особливості виконавського мистецтва періоду українського романтизму на Одещині.

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
2. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні : монографія. Київ : КНУКіМ, 2006. 400 с.
3. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
4. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.
5. Пронін Б. А. Основи вивчення гри на тромбоні. Кель : Будинок кн., 2022.

6. Расколец С. І. Оркестрово-ансамблева підготовка на відділеннях духових і ударних інструментів : навч. посіб. Кель : Будинок кн., 2023.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.

2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

2.6. Лекційне заняття 6. Школи гри на духових інструментах в регіонах України

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Особливості використання виконавських можливостей духових та ударних інструментів у регіонах України [23]. Ансамблева та оркестрова діяльність духових та ударних інструментів в обласних та районних центрах України. Виконавці та викладачі на духових та ударних інструментах у мистецьких закладах західного регіону (Рівне, Луцьк, Тернопіль, Хмельницький, Чернівці, Ужгород, Івано-Франківськ), північного регіону (Житомир, Суми, Полтава), центрального регіону (Вінниця, Черкаси), східного регіону (Харків, Донецьк, Луганськ, Дніпро, Запоріжжя) та південного регіону (Одеса, Херсон, Миколаїв, АР Крим).

Внесок професорів консерваторій України та вищих мистецьких навчальних закладів у розвиток виконавської майстерності на духових та ударних інструментах. Конкурси виконавців на духових та ударних інструментах у всіх регіонах України. Підвищення рівня виконавства на духових та ударних інструментах. Роль духовиків-концертантів у розвитку виконавського мистецтва України.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Станкович Є. «Соната для кларнета соло» (1996).
2. Леонтьєв С. «Соната для саксофона та фортепіано»
3. Ревуцький Л. «Прелюд»
4. Лятошинський Б. «Мелодія»
5. Рунчак В. «Соната» для саксофона.

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
2. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
3. Вовк Р. А. Портрети корифеїв. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 225 с.
4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
5. Закопець Л. М. Львівська гобойна школа: генеза, виконавсько-педагогічні принципи, культурні зв'язки, представники : монографія. Рівне : О. Зень, 2024. 256 с.
6. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. Вип. 16. 94 с.

7. Посвалюк В. Т., Посвалюк К. В. Історія кафедри духових та ударних інструментів Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського у фотографіях. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 224 с.

8. Цюлюпа С. Д. Історія кафедри духових та ударних інструментів РДГУ: минуле і сучасне : навч. посіб. Рівне : видавець О. Зень, 2012. 240 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17

2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

2.7. Лекційне заняття 7. Зарубіжні школи гри на духових інструментах.

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Особливості використання виконавських можливостей духових та ударних інструментів у Європі, Азії, Північній та Південній Америці. Ансамблева та оркестрова діяльність духових та ударних інструментів в культурних столицях світу. Академічна та джазові школи гри на духових та ударних інструментах світу. Виконавці та викладачі на духових та ударних інструментах у мистецьких закладах Європи (Париж, Амстердам, Брюссель, Берлін, Варшава), Азії (Токіо, Сеул, Пекін), Північної Америки (Нью-Йорк, Чикаго, Сан-Франциско) та Південної Америки (Буенос-Айрес, Бразилія, Ріо-Де-Жанейро).

Внесок професорів та виконавців консерваторій та вищих мистецьких навчальних закладів світу у розвиток виконавської майстерності на духових та ударних інструментах. Академічні та джазові конкурси, фестивалі виконавців на духових та ударних інструментах у всіх світу. Підвищення рівня виконавства на духових та ударних інструментах. Роль духовиків-концертантів у розвитку виконавського академічного та джазового мистецтва світу.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Твори у виконанні Ю. Василевича [34].
2. Твори у виконанні М. Мимрика.
3. Твори у виконанні А. Ільківа
4. Твори у виконанні Б. Олійника.

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
2. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
3. Вовк Р. А. Портрети корифеїв. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 225 с.
4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
5. Закопець Л. М. Львівська гобойна школа: генеза, виконавсько-педагогічні принципи, культурні зв'язки, представники : монографія. Рівне : О. Зень, 2024. 256 с.
6. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. Вип. 16. 94 с.

7. Посвалюк В. Т., Посвалюк К. В. Історія кафедри духових та ударних інструментів Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського у фотографіях. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 224 с.

8. Цюлюпа С. Д. Історія кафедри духових та ударних інструментів РДГУ: минуле і сучасне : навч. посіб. Рівне : видавець О. Зень, 2012. 240 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.

2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

2.8. Лекційне заняття 8. Сучасні наукові, методичні та нотні видання духовиків України

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Сучасні, наукові, методичні та нотні видання видатних педагогів та професорів музичних академій та вищих освітніх мистецьких закладів України. Особливості використання виконавських можливостей духових та ударних інструментів у науково-методичних виданнях (наукові статті, монографії, науково-методичні посібники, школи гри, збірники художньої літератури, збірники вправ та етюдів). Збірники нот ансамблів та оркестрів для духових та ударних інструментів композиторів України (від класики до сучасності) [35]. Видатні науковці-духовики, які зробили внесок у розвиток виконавської майстерності на духових та ударних інструментах в Україні. Внесок професорів Львівської та Київської консерваторій у розвиток науково-методичної літератури та нотного репертуару. Роль українських композиторів сучасності, які писали спеціальні художні твори для духових та ударних інструментів на участь у всеукраїнських та міжнародних конкурсах та фестивалях.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Скорик М. «Дуелі» (квадромузика № 3) (уривки: соло духових інструментів).

2. Скорик М. «Карпатська рапсодія» переклад для духового оркестру (уривки).
3. Станкович Є. «Симфонія» № 6 для соло валторни та 11 інструменталістів.
4. Станкович Є. «Симфонія» № 8 «Мов бризки піни з зір» (уривки: соло духових інструментів).
5. Станкович Є. «Камерна симфонія» № 5: для кларнета та 11 струнних.
6. Сильвестров В. «Симфонія» № 4 для струнних та мідних духових інструментів.

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
2. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
3. Вовк Р. А. Портрети корифеїв. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 225 с.
4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.
5. Закопець Л. М. Львівська гобойна школа: генеза, виконавсько-педагогічні принципи, культурні зв'язки, представники : монографія. Рівне : О. Зень, 2024. 256 с.

6. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. Вип. 16. 94 с.
7. Посвалюк В. Т., Посвалюк К. В. *Історія кафедри духових та ударних інструментів Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського у фотографіях*. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 224 с.
8. Цюлюпа С. Д. *Історія кафедри духових та ударних інструментів РДГУ: минуле і сучасне* : навч. посіб. Рівне : видавець О. Зень, 2012. 240 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.
3. Цюлюпа С. Д. *Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в*

контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

2.8.1. Практичне заняття 5. Сучасні наукові, методичні та нотні видання духовиків України

Кількість академічних годин, відведених на проведення практичного (семінарського заняття) – 1.

Мета практичного заняття:

1. Ознайомлення з науковою літературою оркестрового та ансамблевого виконавства на духових та ударних інструментах в Україні.
2. Ознайомлення з методичною літературою оркестрового та ансамблевого виконавства на духових та ударних інструментах в Україні.
3. Ознайомлення з художньою літературою оркестрового та ансамблевого виконавства на духових та ударних інструментах в Україні.
4. Оволодіння теоретичними знаннями про школи гри, нотні видання, наукові статті, художню літературу для духових та ударних інструментах в Україні.

План практичного заняття:

1. Наукові видання для духових та ударних інструментів від другої половини ХХ століття до сучасності [33].
2. Методичні видання для духових та ударних інструментів від

другої половини ХХ століття до сучасності.

3. Нотні видання для духових та ударних інструментів від другої половини ХХ століття до сучасності.

Питання для обговорення

1. Роль науковців-духовиків від другої половини ХХ століття до сучасності в розвитку виконавства на духових та ударних інструментах.

2. Особливості методики гри на духових та ударних інструментах від другої половини ХХ століття до сучасності.

3. Роль українських композиторів сучасності, які писали спеціальні художні твори для духових та ударних інструментів.

4. Роль духовиків-концертантів у розвитку виконавського мистецтва на духових та ударних інструментах.

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.

2. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.

3. Вовк Р. А. Портрети корифеїв. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 225 с.

4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.

5. Закопець Л. М. Львівська гобойна школа: генеза, виконавсько-педагогічні принципи, культурні зв'язки, представники : монографія. Рівне : О. Зень, 2024. 256 с.
6. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. Вип. 16. 94 с.
7. Посвалюк В. Т., Посвалюк К. В. Історія кафедри духових та ударних інструментів Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського у фотографіях. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 224 с.
8. Цюлюпа С. Д. Історія кафедри духових та ударних інструментів РДГУ: минуле і сучасне : навч. посіб. Рівне : видавець О. Зень, 2012. 240 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

2.9. Лекційне заняття 5. Духові інструменти в творчості українських композиторів.

Кількість академічних годин, відведених на проведення лекційного заняття – 1.

Зміст лекційного заняття

Роль творчості композиторів у розвитку виконавства на духових та ударних інструментах. Творчість С. Гулак-Артемовського та М. Лисенка, П. Воробкевича, А. Вахнянина, Т. Безуглого та О. Нижанківського. Особливості використання можливостей духових та ударних інструментів композиторами епохи романтизму. Сольна творчість для духових інструментів М. Лисенка та С. Гулака-Артемовського. Оркестрова творчість для духових та ударних інструментів другої половини ХХ століття: М. Скорик, Є. Станкович, В. Сильвестров. Особливості використання виконавських можливостей духових та ударних інструментів у творчості цього періоду. Ансамблева творчість для духових та ударних інструментів композиторів другої половини

XX століття. Виконавці на духових та ударних інструментах другої половини XX століття.

Внесок професорів Львівської та Київської консерваторій у розвиток виконавської майстерності на духових та ударних інструментах. Конкурси виконавців на духових та ударних інструментах. Підвищення рівня виконавства на духових та ударних інструментах. Роль духовиків-концертантів у розвитку виконавського мистецтва [37]. Сольна творчість для духових та ударних інструментів другої половини XX століття: М. Скорик, Є. Станкович, С. Леонт'єв, І. Тараненко, В. Рунчак, А. Загайкевич, Є. Дергунов. Особливості використання можливостей духових та ударних інструментів. Жанр концерту для духових інструментів у творчості композиторів другої половини XX століття. Жанр сонати для духових інструментів у творчості композиторів другої половини XX століття.

Конкурси виконавців на духових та ударних інструментах. Молоді виконавці на духових та ударних інструментах. Творчість саксофоністів В. Василевича та М. Круп'я. Творчість трубача В. Посвалюка, А. Ільківа. Творчість гобоїста В. Цайтца і флейтиста В. Антонова. Особливості виконавства на духових та ударних інструментах другої половини XX століття. Роль зарубіжних виконавців у розвитку виконавства на духових та ударних інструментах другої половини XX століття в Україні.

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Скорик М. «Дуелі» (квадромузика № 3) (уривки: соло духових

інструментів).

2. Скорик М. «Карпатська рапсодія» переклад для духового оркестру (уривки).

3. Станкович Є. «Симфонія» № 6 для соло валторни та 11 інструменталістів.

4. Станкович Є. «Симфонія» № 8 «Мов бризки піни з зір» (уривки: соло духових інструментів).

5. Станкович Є. «Камерна симфонія» № 5: для кларнета та 11 струнних.

6. Сильвестров В. «Симфонія» № 4 для струнних та мідних духових інструментів.

Література:

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.

2. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.

3. Вовк Р. А. Портрети корифеїв. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 225 с.

4. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.

5. Закопець Л. М. Львівська гобойна школа: генеза, виконавсько-педагогічні принципи, культурні зв'язки, представники : монографія. Рівне : О. Зень, 2024. 256 с.
6. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. Вип. 16. 94 с.
7. Посвалюк В. Т., Посвалюк К. В. Історія кафедри духових та ударних інструментів Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського у фотографіях. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 224 с.
8. Цюлюпа С. Д. Історія кафедри духових та ударних інструментів РДГУ: минуле і сучасне : навч. посіб. Рівне : видавець О. Зень, 2012. 240 с.

Додаткова література:

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2015–2025. Вип. 7–17.
2. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Актуальні питання духового виконавства в сучасній Україні (до 100-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського)* / упоряд. Р. А. Вовк, А. Я. Кушнір. Київ, 2013. Вип. 100. 208 с.

3. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

СПИСОК

РЕКОМЕНДОВАНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТА ПРОСЛУХОВУВАННЯ МУЗИКИ

Семестр 1. Самостійна робота 1

*Кількість академічних годин, відведених на проведення
самостійної роботи – 4*

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Аудіолекція «Музичні інструменти первіснообщинного ладу»

Семестр 1. Самостійна робота 2

*Кількість академічних годин, відведених на проведення
самостійної роботи – 3*

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Аудіолекція «Духові інструменти Київської Русі»
2. Аудіолекція «Духові інструменти Київської Русі: сопілки, сурми».
3. Аудіолекція «Духові інструменти Київської Русі: роги, кувиці, свірілі».

Семестр 1. Самостійна робота 3

*Кількість академічних годин, відведених на проведення
самостійної роботи – 3*

Матеріал для самостійного опрацювання:

1. Освітня діяльність галицько-музичного товариства.

2. Концертна діяльність галицько-музичного товариства.
3. Культурна діяльність галицько-музичного товариства.
4. Практична діяльність галицько-музичного товариства

Семестр 1. Самостійна робота 4

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Вебер К. Опера «Вільний стрілець» (уривки: соло духових інструментів).
2. Шуберт Ф. «Маленька траурна музика» для духових інструментів.
3. Шуберт Ф. Симфонії №№ 8, 9.
4. Шуман Р. Концертштюк для чотирьох валторн з оркестром.
5. Берліоз Г. «Фантастична» симфонія, «Траурна-тріумфальна» симфонія, «Ромео і Джульєтта» (уривки: соло духових інструментів).
6. Россіні Дж. Увертюри: «Сорока-зłodійка», «Севільський цирульник», «Тіль Уленшпігель».
7. Вагнер Р. Опері: «Лоенгрін» (вступ), «Тангейзер» (вступ), «Кільце Нібелунга» («Політ Валькірій», «Заклинання вогню»).
8. Брамс І. Тріо Мі-бемоль мажор.
9. Сен-Санс К. «Болеро» для двох труб.

Семестр 1. Самостійна робота 5

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 3

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Пуленк Ф. Соната для флейти.
2. Пуленк Ф. Соната для кларнета.
3. Мійо Д. «Сюїта «Скарамуш» для саксофона і симфонічного оркестру.
4. Мійо Д. Концерт для кларнета з оркестром.
5. Мійо Д. «Зимове концертино».
6. Мійо Д. Концерт для ударних та оркестру.
7. Онеггер А. «Інтрада» для труби та фортепіано.
8. Онеггер А. «Танець козочки» для флейти та фортепіано.
9. Жоліве А. Концертино для труби та струнного оркестру.
10. Жоліве А. Концерт для флейти та струнного оркестру.
11. Жоліве А. Концерт для фагота та струнного оркестру.
12. Ібер Ж. «Камерне концертино» для саксофона та камерного оркестру.
13. Томазі А. Концерт для труби та симфонічного оркестру.
14. Томазі А. Концерт для саксофона і симфонічного оркестру.
15. Бозза Е. «Агрестід» для флейти і фортепіано.
16. Бозза Е. «Арія».
17. Бозза Е. «У стилі Баха» («Пам'яті Баха») для тромбона і фортепіано.

18. Бозза Е. «Новий Орлеан» для бас-тромбона або труби і фортепіано.
19. Бозза Е. Концертино для труби і камерного оркестру.
20. Бозза Е. «Сільські картинки» для труби і фортепіано.
21. Бозза Е. «У лісі» («Віланелла») для валторни та фортепіано.
22. Мартіну Б. Концерт для гобоя з оркестром.
23. Мартіну Б. Сонатина для кларнета та фортепіано.
24. Пауер І. Концерт для фагота з оркестром.
25. Пауер І. «Тромпетита» для труби та фортепіано.
26. Пауер І. «Тромбонета» для тромбона та фортепіано.
27. Пауер І. «Тубонета» для труби та фортепіано.
28. Гіндеміт П. Концерт для валторни та симфонічного оркестру.
29. Арнольд М. Концерт для флейти з оркестром.
30. Арнольд М. Концерт для кларнета з оркестром.
31. Бріттен Б. «Шість метаморфоз» для гобоя-соло.

Семестр 1. Самостійна робота 6

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Штраус Р. Симфонічна поема «Тіль Уленшпігель» соло духових інструментів.
2. Штраус Р. «Домашня симфонія».
3. Штраус Р. «Електра».

4. Малер Г. Симфонія № 8.
5. Дебюссі К. «Рапсодія» для саксофона і симфонічного оркестру.
6. Равель М. «Болеро».
7. Мусоргський М. «Картинки з виставки» (інструментування М. Равеля).
8. Стравінський І. Балет «Весна священна» (соло фагота).
9. Стравінський І. Балет «Петрушка» (соло труби).
10. Стравінський І. Балет «Жар-птиця» (соло духових інструментів).
11. Стравінський І. Балет «Свадебка» (соло ударних інструментів).

Семестр 1. Самостійна робота 7

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Матеріал для самостійного опрацювання:

1. Мета дисципліни історія інструментального виконавства.
2. Завдання курсу ОПП.
3. Змістовний модуль 1.
4. Змістовний модуль 2.

Семестр 2. Самостійна робота 8

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Аудіоматеріали «Видатні виконавці на духових інструментах в

19–20 століттях».

2. Аудіоматеріали «Твори відомих українських композиторів».

Семестр 2. Самостійна робота 9

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Аудіоматеріали «Київські виконавці на духових та ударних інструментах».
2. Аудіоматеріали «Твори відомих українських композиторів у виконанні солістів на дерев'яних та мідних духових інструментах Київщини».

Семестр 2. Самостійна робота 10

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Аудіоматеріали «Львівські виконавці на духових та ударних інструментах».
2. Аудіоматеріали «Твори відомих українських композиторів у виконанні солістів на дерев'яних та мідних духових інструментах Львівщини».
3. М. Лисенко. «Квартет для дерев'яних духових інструментів»
4. М. Лисенко. Опера «Різдвяна ніч» (соло духових інструментів Львівської школи гри).

5. М. Лисенко. Опера «Тарас Бульба» (соло духових інструментів Львівської школи гри).
6. М. Лисенко. Оперетта «Чорноморці» (соло духових інструментів Львівської школи гри).
7. С. Гулак-Артемівський. Опера «Запорожець за Дунаєм» (соло духових інструментів Львівської школи гри).

Семестр 2. Самостійна робота 11

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Аудіоматеріали «Харківські виконавці на духових та ударних інструментах».
2. Аудіоматеріали «Твори відомих українських композиторів у виконанні солістів на дерев'яних та мідних духових інструментах Харківщини».
3. Лятошинський Б. Опера «Золотий обруч» (уривки: соло духових інструментів Харківської школи гри).
4. Лятошинський Б. Опера «Щорс» (уривки: соло духових інструментів Харківської школи гри).
5. Лятошинський Б. «Симфонія» № 1 (уривки: соло духових інструментів Харківської школи гри).
6. Лятошинський Б. «Симфонія» № 2 (уривки: соло духових інструментів Харківської школи гри).

7. Лятошинський Б. «Симфонія» № 3 (уривки: соло духових інструментів Харківської школи гри).

Семестр 2. Самостійна робота 12

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Аудіоматеріали «Одеські виконавці на духових та ударних інструментах».
2. Аудіоматеріали «Твори відомих українських композиторів у виконанні солістів на дерев'яних та мідних духових інструментах Одещини».
3. Скорик М. «Дуелі» (квадромузика № 3) (уривки: соло духових інструментів Одеської школи гри).
4. Скорик М. «Карпатська рапсодія» переклад для духового оркестру (уривки).
5. Станкович Є. «Симфоніета» № 2 для чотирьох валторн та струнного оркестру.
6. Станкович Є. «Симфонія» № 6 для соло валторни та 11 інструменталістів.
7. Станкович Є. «Симфонія» № 8 «Мов бризки піни з зір» (уривки: соло духових інструментів Одеської школи гри).

Семестр 2. Самостійна робота 13

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Аудіоматеріали «Виконавці на духових та ударних інструментах з різних регіонів України».
2. Аудіоматеріали «Твори відомих українських композиторів у виконанні українських солістів на дерев'яних та мідних духових інструментах».

Музичний матеріал українських виконавців на духових та ударних інструментах, рекомендований до прослуховування:

1. Станкович Є. «Соната для кларнета соло» (1996).
2. Скорик М. «Саксофоновий квартет».
3. Лисенко М. «Думка-шумка».
4. Тараненко І. «В пошуках шляху».
5. Тараненко І. «Птах зі зламаним крилом».
6. Леонтьєв С. «Соната для саксофона та фортепіано».
7. Ревуцький Л. «Прелюд».
8. Лятошинський Б. «Мелодія».

Семестр 2. Самостійна робота 14

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Відеолекція «Історія джазу» Ч. 1., Ч. 2.

2. Композиції Аліка Комбеля (на вибір).
3. Композиції оркестру Джо Кінга Олівера (на вибір).
4. Композиції Луї Армстронга (на вибір).
5. Композиції біг-бендів Каунта Бейсі та Дюка Еллінгтона (на вибір).
6. Композиції Коулмена Хоккінса, Бена Вебстера, Лестера Янга (на вибір).
7. Композиції Чарлі Паркера і Діззі Гіллеспі (на вибір).
8. Композиції Пола Дезмонда, Джеррі Маллігана, Стена Гетца (на вибір).
9. Композиції Джона Колтрейна, Майлза Девіса (на вибір).
10. Композиції Орнетта Коулмена, Ентоні Бракстона, Сема Ріверса (на вибір).
11. Композиції Кенні Джі (на вибір).

Семестр 2. Самостійна робота 15

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 4

Матеріал для самостійного опрацювання:

1. Наукові видання духовиків України.
2. Методичні видання духовиків України.
3. Нотні видання духовиків України.

Семестр 2. Самостійна робота 16

Кількість академічних годин, відведених на проведення самостійної роботи – 3

Музичний матеріал, рекомендований до прослуховування:

1. Твори у виконанні Ю. Василевича.
2. Твори у виконанні М. Мимрика.
3. Твори у виконанні Київського квартету саксофоністів.
4. Твори у виконанні А. Ільківа
5. Твори у виконанні Б. Олійника.
6. Твори у виконанні Ансамблю «Olidram»

ЛІТЕРАТУРА

а) основна література

1. Апатський В. М. Актуальні проблеми духового музично виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.
2. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 408 с.
3. Апатський В. М. Фагот від А до Я : навч. посіб. Київ : ТОВ «Лазуріт-Поліграф», 2017. 520 с.
4. Апатський В. М. Основи теорії та методики духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2006. 432 с.
5. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва : навч. посіб. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. 320 с.
6. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. Т. 1. 384 с.
7. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : в 2-х томах. Харків : ФОП Сілічева С. О., 2013. Т. 2. 348 с.
8. Вовк Р. А. Портрети корифеїв. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 225 с.

9. Гишка І. С. Звукоутворення як важлива складова технічної досконалості трубача (історія, теорія, методика, практика) : монографія. Львів : АСВ, 2010. 187 с.

10. Гишка І. С., Горман О. П. Теорія і методика постановки виконавського апарату трубача : навч.-метод. посіб. Львів : АСВ, 2013. 109 с.

11. Громченко В. В. Духове соло в європейській академічній музиці ХХ – початку ХХІ століття: тенденції розвитку, специфіка, систематика : монографія. Київ-Дніпро : ЛІРА, 2020. 302 с.

12. Закопець Л. М. Львівська гобойна школа: генеза, виконавсько-педагогічні принципи, культурні зв'язки, представники : монографія. Рівне : О. Зень, 2024. 256 с.

13. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упорядник С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2021. Вип. 13. 180 с.

14. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. 132 с.

15. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2023. Вип. 15. 176 с.

16. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. Вип. 16. 94 с.

17. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2025. Вип. 17. 104 с.

18. Карп'як А. Я. Концепційні засади художнього мислення сучасного флейтиста : монографія. Львів : Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка, 2013. 378 с.

19. Круль П. Ф. Історія виконання на духовних та ударних інструментах України : підручник для закл. вищ. освіти. Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2023. 203 с.

20. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок XXI ст.) : монографія. Львів : Сполом, 2024. 256 с.

21. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні : монографія. Київ : КНУКіМ, 2006. 400 с.

22. Посвалюк В. Т., Посвалюк К. В. Історія кафедри духових та ударних інструментів Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського у фотографіях. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 224 с.

23. Рудчук Ю. Духова музика України XVIII–XIX століттях : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Київ, 2001. 28 с.

24. Рудчук Ю. А. Духова музика в Україні (XVIII–XIX ст.). Київ, 2006. 228 с.
25. Сверлюк Я. В. Диригентсько-оркестрова освіта: теорія, методика, практика : монографія. Рівне : РДГУ, 2007. 235 с.
26. Терлецький М. М. Виконавсько-методичні компоненти основ професійної майстерності тромбоніста : навч.-метод. посіб. Рівне : НУВГП, 2020. 48 с.
27. Терлецький М. М. Початкова школа гри на тромбоні : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2022. 220 с.
28. Терлецький М. М. Тромбон в ансамблі : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2025. 149 с.
29. Цюлюпа С. Д. Історія кафедри духових та ударних інструментів РДГУ: минуле і сучасне : навч. посіб. Рівне: О. Зень, 2012. 240 с.
30. Arban J. B. Arban's Complete Conservatory Method for Trumpet. Softcover, 2018. 348 p.
31. Chen C., Ramey R. Progressive Bassoon Studies. 2023. 240 p.
32. Pagliaro M. J. The Oboe, How It Works: A Practical Guide to Oboe Ownership. 2024. 301 p.
33. Schick S. The Percussionist's Art: Same Bed, Different Dreams. 2nd Edition, 2021. 221 p.

б) додаткова література

1. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2021. Вип. 13. 180 с.

2. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. 132 с.

3. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2023. Вип. 15. 176 с.

4. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2024. Вип. 16. 94 с.

5. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2025. Вип. 17. 104 с.

6. Макарчук І. О. Методичні основи виконавської діяльності диригента сучасного академічного оркестру : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Львів, 2018. 208 с.

7. Марценюк Г. П. Теорія і практика ансамблевого тромбонового виконавства. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. Агенство», 2017. 108 с.

8. Марценюк Г. П. Українське тромбонове виконавство в контексті європейського духового музичного мистецтва : монографія. Київ : ДП Інформ. Аналіт. Агенство, 2013. 402 с.

9. Олексюк О. М., Ткач М. М., Лісун Д. В. Герменевтичний підхід у вищій мистецькій освіті : колект. монографія. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 150 с.

10. Палаженко О. П. Інструментознавство : навч. посіб. для студ. галузі знань 02 «Культура і мистецтво». Рівне : РДГУ, 2017. 52 с.

11. Пастушок Т. В. Виконавське дихання музикантів-духовиків, як основа культури гри в оркестрових колективах сьогодення. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне, 2019. Вип. 11. С. 119–121.

12. Пастушок Т. В. Метро-ритміка як основний елемент навчання майбутніх музикантів. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 3. С. 23–25.

13. Пастушок Т. В. Основні шляхи розвитку саксофонової школи в Україні. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне, 2016. Вип. 8. С. 152–155.

14. Пастушок Т. В. Особливості сприйняття художності сучасних творів та їх виконавство на саксофоні. *Мистецька освіта та розвиток творчої особистості*. Рівне, 2016. Вип. 2. С. 116–123.

15. Потапчук Т. В. Розвиток творчого потенціалу майбутніх магістрів музичного мистецтва у позааудиторній діяльності закладу вищої освіти. URL: <https://pedchas.vnu.edu.ua/index.php/pedchas/issue/view/21> (дата звернення: 17.09.2025).

16. Сверлюк Я. В. Педагогічні виміри диригентсько-оркестрового мистецтва : монографія. Рівне : Волин. обереги, 2022. 276 с.

17. Сіончук О. В. Популярні пісні українських композиторів в транскрипції для труби : навч.-метод. посіб. Рівне : РДГУ, 2024. 74 с.

18. Сіончук О. В. Український диксиленд (практичний курс) : навч.-метод. посіб. Рівне, 2020. 166 с.

19. Цюлюпа С. Д. Кандидатські та докторські дисертації духовиків України в освітньому процесі мистецьких закладів вищої освіти. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2022. Вип. 14. С. 6–30.

20. Цюлюпа С. Д. Трубачі Рівного в історії інструментально-ансамблевого виконавства Волинського Полісся. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті*

національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2014. Вип. 6. С. 134–149.

21. Цюлюпа С. Д. Асоціація діячів духової музики в мистецькому житті Рівненщини. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2017. Вип. 9. С. 83–99.

22. Цюлюпа С. Д. Духові оркестри України на межі ХХ–ХХІ ст. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. Рівне : Волинські обереги, 2008. Вип. 3. С. 123–146.

23. Щуров А. Я. Історія еволюції ударних інструментів у складі симфонічного оркестру. Львів : Сполом, 2004. 268 с.

24. Samuel Adler. *The Study of Orchestration*. 2016. 1024 p.

Додатки

Додаток А

В епоху первіснообщинного ладу сформувалися майже всі основні різновиди музичного інструментарію. Послідовність виникнення уявляється такою:

– спочатку **ідіофони** (ударні самозвучні інструменти – джерелом звуку є вібрування маси корпусу інструмента, наприклад, дзвін, трикутник, тарілки, кастаньєти, гонг тощо);

– пізніше **аерофони** (духові інструменти – джерелом звуку є акустичні коливання стовпа повітря, що знаходиться всередині інструмента),

– згодом **мембранофони** (ударні інструменти з натягнутою мембраною, по якій стукають руками або спеціальними паличками, наприклад, барабани, літаври тощо).

Найпоширеніші духові та ударні інструменти Київської Русі:

Сопель (дудка) – сопілка, яка являє собою трубку з гральними отворами і свистковим отвором. Дудки відрізняються розмірами (довжина від 20 до 50 см), формою трубок (існують конусоподібні, рівні, з розширенням, звуженням кінців), кількістю гральних отворів, конструкцією свисткового пристосування. Для виготовлення використовують клен, ясен, ліщину, граб, сосну, липу, крушину.

Свиріль (ребро, кувиця, най) – український різновид флейти Пана. Це багатоцівкова флейта, що складається з трьох або більше бамбукових, очеретяних, кістяних, чи металевих дудок різної довжини, закритих знизу. На них виконуються протяжні і жваві танцювальні мелодії, а також інструментальні награвання (імпровізації).

Ріжок – широко розповсюджений музичний інструмент у давніх слов'ян. Виготовляється з дерев'яної цівки, у нижню частину якої вставляють ріг тварини. У вужчій частині трубки має очеретяний пищик або подвійну тростину. Кількість отворів буває різною – від 6-ти до 9-ти. Має характерний звук і хроматичний звукоряд до октави.

Ріг – один з найдавніших сигнальних та ритуальних інструментів, який роблять з великого коров'ячого рога. Ріг застосовувався як пастуший, мисливський, військовий та ритуальний інструмент. Має пронизливий, гучний звук.

Дуда (коза) – популярний народний духовий язичковий інструмент. Резервуаром для повітря цього інструмента є суцільний міх із козячої, баранячої або телячої шкіри. В нього вставлені 4 трубки: для нагнітання повітря, ігрова (мелодична) трубка з 5-6 пальцевими отворами, бурдонні (басова та квінтова) трубки. На дуді виконують як протяжні, так і швидкі, імпровізаційні мелодії.

Бубон – ударний інструмент з невизначеною висотою звуку. Це обруч, на який з одного боку натягнуто шкіру. В його прорізах встановлені металеві тарілочки (брязкальця). З іншого боку натягують жильні струни або дротики, на які підвішують дзвіночки. Бубон утримує темп та надає певного колориту та характеру.

Свистульки – це різновид «посудинних» (керамічних, глиняних) флейт. Їх виготовляють у вигляді півників, пташок, котиків, баранчиків, жабок тощо. Вони мають отвір для вдування повітря, а також бокові отвори на корпусі, закриваючи і відкриваючи які можна відтворювати різні за висотою звуки.

Додаток В

Характеристики сучасних духових інструментів включають: спосіб звукоутворення (вібрація повітря або язичка), матеріал (дерев'яні чи мідні), тип мундштука та наявність вентилів або клапанів для зміни висоти звуку. Вони поділяються на дерев'яні (наприклад, флейта, кларнет) та мідні (наприклад, труба, тромбон).

За способом звукоутворення:

Лабіальні. Звук виникає від вібрації стовпа повітря, коли потік повітря спрямовується в отвір, розсікаючись об його край (наприклад, флейта, блок-флейта).

Язичкові. Звук утворюється шляхом вібрації спеціального язичка, що прикріплений до мундштука (наприклад, кларнет, гобой, саксофон).

Мундштучні. Звук утворюється в результаті вібрації губ, коли музикант видуває повітря через великий чашоподібний мундштук (наприклад, труба, туба).

За матеріалом:

Дерев'яні духові. Традиційно виготовляються з дерева, але можуть бути і з інших матеріалів (наприклад, флейта може бути металевою). Приклади: кларнет, фагот, гобой, саксофон.

Мідні духові. Виготовляються з мідних сплавів. Приклади: труба, тромбон, туба, валторна.

Інші характеристики:

Тип мундштука. Форма мундштука впливає на звучання. Великий чашоподібний мундштук використовується в мідних духових, а язичковий або отвір – в дерев'яних.

Система клапанів/вентилів. Наявність вентилів (у мідних) або клапанів (у дерев'яних) дозволяє змінювати довжину стовпа повітря, що забезпечує різну висоту звуку.

Розміри. Розмір інструмента впливає на його звучання. Наприклад, туба має значно довшу трубку, ніж теноровий тромбон.

Матеріал. Типорозмір інструмента (наприклад, S, M, L) може вказувати на його характеристики, такі як мензура (діаметр трубки), що впливає на ширину та гучність звучання.

Клавійно-духові. До даної групи належить орган, який є одним із найбільших духових клавійних інструментів, що складається з набору труб, у які нагнітається повітря.

Найпоширеніші лабіальні духові інструменти:

Флейта – це духовий музичний інструмент, звук якого створюється шляхом розсікання повітря об край отвору (лабіуму). Вона буває різних видів, як-от поздовжня та поперечна, і використовується в багатьох музичних жанрах, від класики до джазу. Музикант, який грає на флейті, називається **флейтистом**.

Основні характеристики:

Флейта – це духовий інструмент, який належить до групи дерев'яних духових. Принцип гри побудований на тому, що повітряний струмінь, що проходить через отвір інструмента, створює коливання повітряного стовпа всередині, що призводить до утворення звуку. Сучасні флейти виготовляють з різних металів, наприклад, срібно-цинкового сплаву, золота, срібла, платини або з дерева, наприклад, палісандру.

Різновиди флейт:

1) Поперечна флейта. Сучасна оркестрова флейта, яку винайшов Теобальд Бем у XIX столітті.

2) Поздовжня флейта. Включає блокфлейту та інші види, де повітря спрямовується вздовж інструмента. Блокфлейта є популярним інструментом для початківців.

3) Флейта Пана. Багатоствольна флейта, що складається з кількох трубок різної довжини. Існують й інші різновиди, як-от

ірландська флейта (різновид поперечної флейти для народної музики). Використовується в симфонічних та духових оркестрах. Може використовуватися як сольний інструмент або для акомпанементу. Флейта – духовий інструмент, який популярний в класичній, джазовій, народній музиці та в саундтреках.

Блок-флейта – це різновид поздовжньої флейти, яка має спеціальний свистковий мундштук, що спрямовує повітря через блок. Звук видобувається шляхом гри на семи отворах на передній частині та одному на тильній стороні, щоб регулювати довжину стовпа повітря. Вона є популярним інструментом для початкового навчання, часто виготовляється з дерева або пластику і використовується в різних музичних жанрах.

Основні характеристики:

- **Конструкція:** поздовжня флейта зі свистковим пристроєм, який складається з дерев'яного або пластикового блоку.
- **Пальці:** має 7 ігрових отворів на лицьовій стороні та 1 на тильній.
- **Виготовлення:** може бути зроблена з дерева або пластику.
- **Навчання:** широко використовується для навчання дітей завдяки відносній простоті освоєння.
- **Типи:** існують різні розміри та типи, такі як сопрано, альт, тенор, бас, контрабас та субконтрабас.

Принцип гри:

1. Повітря вдувається в отвір на торці трубки.
2. Блок спрямовує повітря всередину, створюючи коливання звуку.
3. Висота звуку змінюється закриттям або відкриттям пальцями відповідних отворів.

Найпоширеніші язичкові духові інструменти:

Кларнет – це дерев'яний духовий музичний інструмент з одинарною тростиною, який має гнучкий, оксамитовий і благородний тембр. Він використовується в найрізноманітніших музичних жанрах: від симфонічних та духових оркестрів до камерних ансамблів, джазу та народної музики.

Будова інструменту:

Основні частини кларнета:

Мундштук – частина клювоподібної форми, куди музикант вдуває повітря. До нього кріпиться одинарна тростина (язичок), яка вібрує, створюючи звук.

Бочонок (діжечка) – невелика циліндрична деталь, що з'єднує мундштук із основним корпусом і використовується для точного налаштування інструменту.

Верхнє та нижнє коліно (корпус) – основні секції інструменту з клапанами, отворами та тягами, що дозволяють змінювати висоту звуку.

Раструб – нижня розширена частина, яка посилює та формує звучання інструменту.

Історія та різновиди

Кларнет був винайдений близько 1700 року в Нюрнберзі (Німеччина), а активно застосовуватися в музиці почав з другої

половини XVIII століття. Існує ціле сімейство кларнетів різних розмірів та діапазонів:

Малий кларнет (in Es або D) – має вище звучання, ніж звичайний.

Звичайний (сопрановий) кларнет (in B $\flat$ та in A) – найбільш поширені різновиди, що використовуються в більшості музичних творів.

Бас-кларнет – звучить значно нижче і має характерний зігнутий розтруб та еску (зігнуту трубку для мундштука).

Контрабасовий кларнет – має ще нижчий діапазон, використовується рідше.

Гобой – це дерев'яний духовий музичний інструмент сопранового регістру, відомий своїм виразним, пронизливим і дещо «гнусавим» або «носовим» тембром, який часто порівнюють з людським голосом.

Опис та характеристики:

Тип інструмента. Дерев'яний духовий інструмент з подвійною тростиною (дві тонкі очеретяні пластинки, зв'язані разом).

Будова. Складається з трьох основних секцій (верхня, нижня частини та розтруб) і має конічний канал (на відміну від циліндричного у кларнета), що забезпечує багатий тон і хорошу чутність інструменту навіть у великому оркестрі.

Матеріал. Сучасні гобої зазвичай виготовляються з африканського чорного дерева (гренаділ).

Звуковидобування. Звук утворюється завдяки вібрації подвійної тростини під дією потоку повітря. Це вимагає від музиканта точного контролю дихання та амбушюру, що робить гобой одним із найскладніших для освоєння інструментів.

Діапазон. Приблизно дві з половиною октави, нотується в скрипковому ключі.

Історія та використання:

Гобой має глибоке історичне коріння, а його попередники існували ще в стародавній Месопотамії близько 3000 року до нашої ери. Сучасний інструмент з'явився в середині XVII століття і був першим дерев'яним духовим інструментом, включеним до складу оркестрів. XVIII століття вважається «золотим віком» гобоя.

У симфонічному оркестрі гобою традиційно доручають завдання налаштування всього колективу (за звуком «ля» першої октави). Він широко використовується як сольний інструмент в камерній музиці, а також в оперних та балетних партитурах для створення ліричних, пасторальних або драматичних образів.

Різновиди гобоя:

Окрім стандартного сопранового гобоя (in C), існують інші різновиди:

Англійський ріжок (cor anglais): альтовий інструмент (in F) з більш низьким, м'яким і густим звуком.

Гобой д'амур (oboe d'amore): інструмент мецо-сопранового регістру (in A) з більш ніжним тембром.

Малий гобой (гобой-піколо): звучить квартою вище звичайного гобоя, використовується рідко.

Фагот – (італ. *fagotto*, від *fagotto* – в'язка, пучок) – це великий дерев'яний духовий музичний інструмент з подвійною тростиною, який грає в теноровому та басовому діапазонах. Він є основним басовим інструментом у сім'ї дерев'яних духових інструментів симфонічного оркестру.

Основні характеристики та будова:

Зовнішній вигляд: інструмент має вигляд довгої конічної трубки, виготовленої з дерева (зазвичай клена), яка складається вдвічі для компактності.

Складові частини: фагот складається з п'яти основних частин: розтруба (bell joint), великого (bass joint) та малого колін (wing/tenor joint), нижнього коліна (boot/butt joint), еси (bocal або crook) – тонкої металевої трубки, до якої кріпиться подвійна тростина (reed).

Звуковидобування: звук видобувається шляхом вдування повітря в подвійну тростину, що змушує її вібрувати.

Діапазон: фагот відомий своїм характерним тембром, широким діапазоном і універсальністю. Його музика зазвичай пишеться в басовому та теноровому ключах, іноді в скрипковому.

Складність: інструмент вважається одним із найскладніших для опанування через нетрадиційне розташування пальцевих отворів та складну клапанну систему.

Використання:

Фагот займає важливе місце в оркестровій, концертній та камерній музиці, а іноді його можна почути в джазових та поп-композиціях. Він може виконувати як басову функцію, так і ліричні мелодійні лінії завдяки своєму виразному звучанню.

Саксофон – це дерев'яний духовий музичний інструмент, який, попри виготовлення з латуні, належить до сімейства дерев'яних духових, оскільки звук створюється коливанням одинарної тростини (язичка). Він був сконструйований бельгійським майстром Адольфом Саксом у 1840-х роках і відомий своїм характерним, потужним і виразним звучанням. Саксофон широко використовується у джазі, естрадній, класичній та духовій музиці.

Ключові характеристики:

Виготовляється переважно з латуні, але також може бути з міді, пакфонга або томпака.

Принцип звукоутворення:

Звук утворюється завдяки коливанню дерев'яної або синтетичної тростини, що робить його дерев'яним духовим інструментом, незважаючи на металевий корпус. Складається з корпусу (конічна трубка), ески (трубка, на яку кріпиться мундштук)

та розтруба. Часто використовується як сольний інструмент, а також у духових та симфонічних оркестрах, джазових та естрадних ансамблях.

Різновиди:

Існує багато різновидів, найпоширенішими з яких є сопрановий, альтовий, теноровий та баритоновий саксофони, що відрізняються висотою звучання та розмірами.

Найпоширеніші мундштучні духові інструменти:

Труба – мідний духовий музичний інструмент із найвищим регістром у своєму сімействі, який широко використовується в різних музичних жанрах, від класики до джазу. Вона відома своїм гучним, потужним та виразним звучанням.

Будова та принцип дії:

Хоча сучасна труба складається з понад 150 деталей, її основна конструкція включає металеву трубку, мундштук та розтруб.

Мундштук. Спеціальна насадка, через яку виконавець вдуває повітря, створюючи вібрацію губ.

Трубка. Металева трубка (зазвичай циліндричної форми), зігнута двічі.

Клапани. Зазвичай три клапани, які, натискаючись, змінюють довжину трубки, тим самим змінюючи висоту звуку.

Раструб. Розширена кінцева частина інструмента, що посилює звук.

Звук утворюється завдяки вібрації губ музиканта в мундштуці, яка передається в повітряний стовп усередині труби. Зміна висоти звуку досягається поєднанням зміни напруги губ (амбушура) та використання клапанів.

Історія виникнення

Труба має давню історію, починаючи від примітивних сигнальних інструментів первісних часів. У своє «золоте століття» як натуральний інструмент вона вступила в епоху бароко (1600-1750 рр.), коли використовувалася в основному для виконання нот натурального звукоряду. Еволюція тривала з пошуком конструктивних рішень для хроматизації інструмента, що призвело до появи клапанів та сучасної труби, здатної виконувати повний хроматичний звукоряд.

Існує кілька різновидів труби, які використовуються в різних музичних контекстах:

Труба in B (Сі-бемоль) – найпоширеніший тип труби.

Труба in C (До) – часто використовується в оркестрах для виконання партій, написаних у цьому строї.

Пікколо-труба – менший інструмент, що звучить на октаву вище звичайної труби, використовується для виконання високих, віртуозних партій.

Альтова та басова труба – менш поширені інструменти, які звучать нижче звичайної труби.

Корнет – це мідний духовий музичний інструмент, який зовні схожий на трубу, але має дещо м'якший, округліший тембр та компактнішу форму. Він є популярним інструментом у духових оркестрах, джазовій музиці та ансамблях.

Основні характеристики корнета:

Звук корнета більш теплий, м'який та менш різкий, ніж у труби.

Зовнішній вигляд. Зазвичай він має коротшу та ширшу конічну трубку, а вигини трубки більш компактні, що робить інструмент візуально меншим за стандартну трубу.

Використання. Історично він був дуже популярний у військових та духових оркестрах завдяки своїй портативності та здатності швидко відтворювати ноти. У джазі корнет використовувався такими легендарними виконавцями, як Луї Армстронг, до того, як труба стала домінувати.

Механізм. Як і труба, корнет має три клапани (помпи), які музикант натискає для зміни висоти звуку.

Флюгельгорн – (нім.*Flügelhorn*, від *Flügel* – «крило» та *Horn* – «ріг», «ріжок») – це мідний духовий музичний інструмент верхнього (сопранового) регістру, що входить до сімейства саксгорнів.

Основні характеристики:

Зовнішній вигляд. Зовні флюгельгорн нагадує трубу або корнет, але має ширшу мензуру та більш виражений конічний канал трубки, який починається одразу від мундштука.

Звук. Завдяки конічній будові та ширшому розтрубу (дзвону), інструмент видає м'якший, тепліший, округліший і

темніший тон, ніж яскрава та пронизлива труба. Його звучання описують як щось середнє між трубою та валторною.

Будова. Як правило, має три поршневі вентиля (клапани), хоча існують моделі з чотирма вентилями або роторними клапанами. Зазвичай налаштований у строї В $\flat$ (Сі-бемоль).

Мундштук. Використовує глибокий лійкоподібний мундштук, що відрізняється від мілкого чашоподібного мундштука труби.

Діапазон та проекція. Флюгельгорн має дещо нижчий діапазон і меншу проекцію звуку (гучність), ніж труба, і може бути складнішим в управлінні у високому регістрі.

Використання в музиці:

- **в духових оркестрах** британського типу;
- **в джазі**, де він цінується як солюючий інструмент за свій ліричний та виразний тембр, і часто застосовується для виконання балад;
- **в окремих симфонічних творах** (наприклад, у симфоніях Ральфа Воана-Вільямса або Майкла Тіппетта).

Туба – це мідний духовий музичний інструмент, що характеризується найнижчим регістром і великими розмірами. Він використовується в симфонічних, духових та військових оркестрах як басовий інструмент, забезпечуючи гармонійну та ритмічну опору. Туба має потужний, але об'ємний і глибокий тембр, який може створювати як масивний бас, так і м'які мелодійні фрази.

Особливості туби:

Вигляд і конструкція: складається з великої вигнутої труби з конічною мензурою, ряду циліндричних і конічних трубок, а також вентиляного механізму.

Тембр: густий, потужний і глибокий звук, який забезпечує фундамент для оркестрового звучання.

Роль в оркестрі: виконує функцію басового голосу в секції мідних духових інструментів, підтримуючи струнні та інші духові.

Різновиди: існує кілька різновидів туби, включаючи сузафон (часто використовується у маршових оркестрах) та гелікон (ще один різновид, що носиться на плечах).

Використання: використовується в симфонічних оркестрах, духових оркестрах, військових оркестрах, джазових ансамблях, а також в деяких видах популярної музики.

Еуфоніум (баритон) – це великий мідний духовий інструмент конічної форми з м'яким, співочим тембром. Він є частиною сімейства мідних духових, але відрізняється від баритонового рогу: еуфоніум має ширший, конічний отвір і м'якше звучання, тоді як баритоновий ріг – циліндричний канал і яскравіший звук. Інструмент широко використовується в духових оркестрах, симфонічних оркестрах і джазі.

Основні характеристики:

Звучання. М'яке, глибоке, «співоче» звучання (грецьке «еуфоніум» означає «приємний звук»).

Конструкція. Конічна трубка, широкий розтруб, як правило, з поршневыми клапанами.

Регістр. Баритово-теноровий регістр.

Традиції. Існує невелика різниця між британською та американською традиціями щодо інструментів, але їхні партії часто взаємозамінні.

Використання:

Духові оркестри. Найчастіше використовується в духових оркестрах для виконання як акомпануючих, так і сольних партій.

Симфонічні оркестри. Іноді використовується замість туби або для виконання партій, написаних для більш високого регістру.

Джаз. Використовується деякими джазовими музикантами.

Валторна – це мідний духовий музичний інструмент, відомий своїм багатим, м'яким та виразним тембром. Вона походить від старовинного мисливського рогу і має довгу, спіральню скручену трубку, яка завершується широким розтрубом.

Основні характеристики:

Тип інструменту. Мідний духовий.

Звучання. Валторна має широкий динамічний діапазон – від дуже тихого до яскравого і гучного звуку. Її тембр вважається одним із найбільш приємних і співучих серед мідних інструментів, що дозволяє використовувати її для виконання як героїчних, так і ліричних партій.

Будова. Сучасні валторни зазвичай мають 3-5 вентилів (клапанів), які змінюють довжину повітряного стовпа в інструменті, тим самим регулюючи висоту звуку. Довжина трубки може сягати понад 3 метри, а у подвійних валторн – понад 5 метрів.

Використанн. Валторна є невід’ємним інструментом як у симфонічних та духових оркестрах, так і в камерній музиці, де вона чудово доповнює струнні та дерев’яні духові інструменти.

Тромбон – це мідний духовий музичний інструмент, який відрізняється від більшості інших мідних інструментів наявністю розсувної трубки (куліси) замість клапанів чи вентилів. Ця куліса дозволяє музикантові плавно змінювати довжину вібраційної частини труби і, відповідно, висоту звуку.

Основні характеристики тромбона:

Тембр. Насичений, потужний і урочистий, здатний звучати як м’яко, так і дуже яскраво та різко.

Використання. Широко використовується в симфонічних та духових оркестрах, джазових ансамблях, біг-бендах, а також у камерній музиці та сольній грі.

Різновиди. Найпоширенішим є **теноровий тромбон** (in Bb), але існують також басовий, альтовий та інші різновиди.

Сучасні ударні інструменти – це

широка категорія, що включає як традиційні акустичні (барабани, литаври, ксилофони, тарілки), так і електронні ударні установки, а також велику різноманітність перкусійних інструментів, таких як кахони, джембе, бонги та маракаси. Їх використовують у різних музичних жанрах, від класики до року, а також у сучасних електронних композиціях.

Акустичні ударні інструменти:

Ударні установки. Комплект, що складається з різних барабанів (бас-барабан, малий барабан, том-томи) та тарілок (креш, райд, хай-хет), з'єднаних у єдину систему для гри однією людиною.

Перкусія. Широкий спектр інструментів, які створюють ритмічні та звукові ефекти. До них належать:

Акустичні барабани – джембе, кахон, конги, бонги, тимбале;

Металофони – ксилофон, маримба, вібрафон, трикутник, чаймси, гонги;

Маракаси і шейкери – етнічні та сучасні шейкери, маракаси, каїкси, рейнимейкери;

Другорядні – кастаньєти, клаве, гуїро, агого, рейнстік.

Електронні ударні інструменти:

Електронні установки. Бездротові системи, які імітують звуки акустичних ударних інструментів. Вони можуть бути

компактними, призначеними для навчання, або повноцінними, як у професійних студіях.

Драм машинки. Програмовані пристрої, які створюють біти та ритми, часто використовуються у електронній музиці.

Важливі аксесуари:

Барабанні палички та молоточки. Використовуються для гри на барабанах, тарілках та інших ударних інструментах.

Сустейни. Для керування бас-барабаном та хай-хетом

Інші аксесуари. Пластики для барабанів, стійки, чохла, кейси, демпфери.

Використання:

Сучасні ударні інструменти використовуються в усіх жанрах музики:

- **джаз, рок, поп, метал:** ударні установки є основою ритм-секції;
- **електронна музика:** драм-машини та електронні установки використовуються для створення ритмічних партій;
- **світова музика:** різноманітні етнічні ударні інструменти, як-от, джембе, конги або кахон, використовуються для створення унікального колориту.

Українські народні духові інструменти:

Трембіта – український народний духовий (дульцевий) інструмент. Має вигляд дерев'яної труби без вентилів і клапанів, інколи обгорнутої березовою корою. Довжина від 2,5 до 8 метрів, діаметр близько 30 мм, збільшується у розтрубі; у вузький кінець трембіти вставляється дерев'яний, роговий або металевий мундштук (дульце, пищик).

Висота звукового ряду трембіти залежить від її величини. Мелодію виконують переважно у верхньому регістрі. Трембіта поширена у східній частині Українських Карпат зокрема на Гуцульщині, у Польщі та Угорщині.

Сопілка – народний духовий музичний інструмент. В Україні відомий з княжих часів. Виготовлявся із калинової гілки, бузини, ліщини, очерету та ін. Довжина сягала 30–40 см, у нижньому кінці просверлювали 4–6 дірочок. У західних регіонах побутували різновиди сопілки – фрілка, денцівка, двоценцівка, флюяра. У наш час є розповсюдженою так звана «концертна» сопілка – на відміну від народної вона має 10 отворів, що забезпечує їй хроматичний звукоряд.

Народний кларнет (ін. назви – скигля, вільшанка) – український духовий музичний інструмент язичкового типу з одинарною тростиною, що побутує в окремих етнографічних

регіонах України, зокрема на Поліссі та Гуцульщині. Належить до групи народних дерев'яних духових інструментів і споріднений з жалійкою, маючи характерне протяжне, тужливе звучання.

Волинка – старовинний народний музичний інструмент, відомий в Україні, Білорусі, Польщі, Болгарії, Шотландії, Ірландії, Удмуртії та в інших країнах. Волинка складається з декількох трубок, що кріпляться до торби або міхура з повітрям. Одна (рідше дві) трубка має ігрові отвори і на ній можна виконувати нескладні мелодії – інші трубки під час гри видають безперервний монотонний низький звук (органный пункт, бурдон) на тоніці або домінанті, звідки і пішов вираз – тягнути волинку. Під час гри виконавець тримає волинку під пахвою або перед собою, натискаючи на торбу.

Вівчарські волинки або козиці в Україні називали гайдами.

Денцівка, також **монтелев** – український народний духовий музичний інструмент, схожий на сопілку, але відрізняється від неї призматичною формою та косим зрізом губника. Поширений на Гуцульщині.

Жалійка або **ріжок** – слов'янський народний язичковий інструмент, відомий ще з часів Київської Русі. На вигляд «жалійка» як дерев'яна дудка, у кінець якої встромляється пищик. У верхній частині вона має 6–9 отворів. На кінець трубки одягається розтруб, він виготовляється з коров'ячого рогу або берести. Жалійка має різкий, голосний, гугнявий звук. Також за своїм звучанням

«жалійка» дуже близька до волинки, однак монофонічна, тобто позбавлена додаткових бурдонних звуків.

Зозуля (ін. назви – **окаріна, свисткова флейта**) – керамічна або порцелянова свисткова флейта сферичної форми. Має від 7 до 10 пальцевих отворів, котрі дозволяють отримувати діатонічний звукоряд діапазон нони. Розповсюджена в багатьох країнах. Пташка-свищик є давнім амулетом та народним музичним інструментом.

Флояра (ін. назви – **фуяра, флоєра**; від рум. *fluiet*, можливо від лат. *Flabellum* – «віяло») – український народний дерев'яний духовий інструмент. Різновид відкритої флейти, аналогічний тилинці, але має 6 ігрових отворів. Довжина флояри 60 см.

Півтораденцівка – різновид денцівки, де подвоєні дві денцівки. Грається на одному стволі, а другий використовується для грання бурдонного супроводу. За повідомленням Б. Яремка, на Путильщині півтораденцівка зветься близьнівкою. Довжина трубки основної 360–404 мм, діаметр 11 мм. Звукоряд діатонічний діапазон 2,5 октави, що створюється прямою і вилковою аплікатурою та октавно-квінтовым передуданням.

Шипош – старовинний духовий інструмент, а також назва музиканта, що на ньому грав. Відомості про інструмент подано у праці Гната Хоткевича «Музичні інструменти українського народу» (1930), де на основі порівняльного аналізу він був ототожнений або тісно пов'язаний із шоломією – гобоєподібним язичковим інструментом.

Навчальне видання

*Пастушок Тарас Васильович
Цюлюпа Степан Данилович*

ІСТОРІЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА НА ДУХОВИХ ТА УДАРНИХ ІНСТРУМЕНТАХ

Навчальний посібник

Друкується в авторській редакції

Технічний редактор

Г.Ф. Сімчук

Підписано до друку 17.12.2025 р. Формат 60×84 ¹/₁₆.

Ум.-друк. арк. 7,8. Обл.-вид. арк. 8,7.

Тираж 100 прим. Зам. № 5677.

*Видавець і виготовлювач
Національний університет
водного господарства та природокористування
вул. Соборна, 11, м. Рівне, 33028.*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
РВ № 31 від 26.04.2005 р.*